

Pondus, a *pēndendo* dicitur, eo quod in *statera* librata pendeat. *Characteres*, id est, figuræ. *Non modo*, id est tantummodo ad pecunias, aurum scilicet, vel argentum, aut quodlibet metallum. Antiquorum substantia fere omnis constabat in pecoribus; etsi nunc in illis et cæteris constat, tamen nomen istud non servatur. *Unde et ratio vel mos*. Quia non solum hæc vocabula ponderum conveniunt ad pecuniam mensurandam, sed etiam ad alias res, obtinuit mos ut ponantur etiam pro nominibus numerorum, in cantione compotorum, id est quando aleam librant, quod est genus ludi. Cantio compotorum est, cum dicimus unum, duo, etc. Proprie tamen assis unam libram, dipondius duas, tressis tres, quartis quatuor significant. Sestertius olim dipondius vel dipondius et semis, quasi semis tertius, tressis quas tres asses, etc. Sequentia scilicet nomina quam plurima proferuntur usque centussis, id est centum asses. *Philippus*. Ille fuit divi Hieronymi discipulus. *Sive igitur horam*. Majus temporis spatium, si in duodecim partiri vis, ipsa duodecima pars erit uncia; majus est ut cyclus decennovenalis. Minus temporis spatium est, ut momentum, etc., ipsa duodecima pars etiam est uncia. Quidquid in xxiv partiri vis,

pars	24	appellatur	scrupulus
	12	—	semis
	2	—	triens
	16	—	bes

A	pars	6	appellatur	quadrans
		18	—	dodrans
		4	—	sextans
		20	—	dextans

Si vis partiri horam in xl, vel diem, vel aliquid hujusmodi, ipsa vero xl pars momenti nomen habet.

	pars	20	vocatur	semis
		10	—	quadrans
		50	—	dodrans

Quidquid in x partiri vis, decem ejus partes simul decuncis nomen accipiunt; similiter ejus

	pars	10	nuncupatur	decunx
		9	—	dodrans
		8	—	besse, etc.

Similiter quidquid in novem partiri vis, omnes partes simul nomen dodrantis tenent. Ablata nona parte, octo remanentes besse vocantur. Quidquid in octo partiri vis, omnes simul besse vocantur. Tolle unum, septem remanentia septunx appellantur. Haque ex consuetudine venit ut octo horæ, vel octo dies, vel octo puncti, vel octo momenta, et quidquid octies ducatur, bessem appelletur; ita novem semper dodrans appellantur, decem decunx, undecim deunx, septem septunx, sex sextans vel semis, quinque juuncunx, quatuor triens; et sic de cæteris, ut in extu.

DE ARGUMENTIS LUNÆ

LIBELLUS.

Argumentum est velox approbatio rerum universalium, quæ fidem facit rei dubiæ; et est argumentum dictum, quasi argute mentis indicium, vel quasi argute inventum. Argumentum et argumentatio nec inter se differt. Argumentum enim est quod in principio libri breviter causam pandit. Argumentatio enim quæ in disputatione fidem assertionibus facit; vel argumentum dictum quod arguit mentem. Argumenta, astutiæ ingenia, quæ rei dubiæ dant fidem. Argumentum est quando aliqua ex his quæ prius dicta sunt comprobantur.

Ad feriam in Kalendis mensium inveniendam.

Si vis nosse feriam, hoc est, diem septimanæ in Kalendis mensium, cito quot regulares habet unusquisque mensis a Martio incipientis, quia in illo mense factus est mundus, et ille mensis fuit principium anni apud antiquos Romanos in tempore Romuli; et in illo mense discurrunt epactæ solis, id est concurrentes septimanæ, dies in viii Kalend. Aprilis, in cyclo xviii annorum. Martius ergo habet regulares v, Aprilis i, et reliqua usque. Februarius vi. His ergo regularibus additis concurrentibus præsentis cujuslibet anni per xxviii annos, tunc enim cyclus solis in se revertitur, totaque summa in viii divisâ, quotus numerus remanserit, tota erit feria in Kalendis xii mensium. Si autem totum numerum per vii divideris. Sabbato erunt Kalendæ ipsius mensis, de cujus feria quæritur. Si verò ille numerus regularium et concurrentium simul ad vii non pervenerit, quotus numerus fuerit, tota erit feria præsens in Kalendis uniuscujusque mensis per totum annum.

Ad feriam per dies mensis inveniendam.

Si vis scire quotidie quota feria sit, computa dies a principio mensis cujusque volueris, et unum semper subtrahe, id est primum diem mensis, quia cum dicis, adde feriam quæ fuit in capite istius mensis, tunc primum diem ipsius comprehendis, quem minime duplicare debes. Similiter ibi de luna intel-

ligendum est, ubi dicitur addere ætatem lune quæ fuit in Kalendis hujus anni et mensis. Adde etiam numerum, quota feria fuerit in Kalendis ipsius mensis. Verbi gratia, si prima feria Kalendæ ipsius mensis fuerint, adde diebus præteritis unum. Si secunda feria fuerint, adde duos; si tertia, tres; et ita usque septem; et ubicunque opus fuerit, partire per septimam partem, id est in quantiscunque vicibus septem tollere potueris, quidquid remanserit super septem, talis erit feria. Si nihil remanserit, feria est.

Ad feriam per dies anni inveniendam.

Si vis scire quota sit feria, quocunque die per annum computa dies a Kalend. Januar. usque in diem de quo inquiris; et cum scieris, adde feriam quæ fuerit die Kal. Jan. et si bissextilis annus est, etiam bissexti diem postquam transierit, argumentare momento, et partire omnia per vii. Quot remanserint, talis erit feria. Si nihil remanserit, septima erit.

D Ad feriam in Kalend. Januar. per annos Domini inveniendam.

Si nosse desideras quota sit feria in Kal. Jan., sume annos ab Incarnatione Domini quotquot fuerint, his quartam partem adjice, ex his subtrahe unum; si bissextus fuerit, duos: reliquos divide per vii. Quot remanserint, talis erit feria in Kalend. Januarii.

Ad lunam in Kalendis mensium inveniendam.

Si subito invenire volueris quota luna semper in Kalendis mensis eveniat, tene regulares mensis præsentis, adde epactas ipsius anni de quo inquiris, comprehende in unum. Si usque xxx pervenerint, xxx erit luna in Kalendis. Si autem minus a xxx, ita et luna. Quod si super xxx fuerint, recide xxx; quod remanet, ipsa est luna in Kal. mensium. Hoc autem cave, ut si xxx lunatio est, xxx recidas. Si vero xxix, xxx recidas, quia ab initio anni usque ad finem, una lunatio est xxx, alia xxix. Quando autem bissextus est, vadit dies cum luna. Verbi

gratia, si hodie computatur luna vi et in crastinum A quotquot fuerint, partire omnia per xxx; quot remanserint, ita erit ætas lunæ in centesimo anno.

Ad lunam per dies mensis inveniendam.

Si vis scire quota sit luna die quocunque volueris, scito quota in Kal. ipsius mensis per epactas et regulares inventa fuerit, tene per dictum numerum, adde etiam dies mensis præteritos, sicut superius ad feriam diximus, et unum semper recide, comprehende in unum. Si xxx pervenerit, xxx luna est; si autem minus a xxx, ita est et luna. Si super xxx fuerit, recide xxx, et quod remanserit, talis est luna.

Ad lunam per dies anni inveniendam.

Si vis scire omnibus diebus quota sit luna, computa dies a Kal. Jan. usque in diem de quo computare volueris; et cum scieris, adde ætatem lunæ, quæ fuerit in Kalen. Jan. Partire omnia per xxix et xxx. Et si amplius quam xxx remanserint, tolle xxx, et xxix, et quot superfuerint, talis erit luna.

Ad lunam in Kalendis Jan. inveniendam.

Si autem scire desideras quanta sit luna in Kalend. Januar., sume cyclum lunarem anni præsentis cujusque volueris, et multiplica illum undecies, adde regularem unum, et partire omnia per xxx; quot vero remanserint, talis erit ætas lunæ in Kal. Jan. Tantum memor esto ut post 16 cyclum, videlicet 17, 18, 19, non unum, sed duos adjicias regulares.

In qua hora et puncto luna accendatur a sole.

Si scire cupis in qua hora et in quo puncto luna quotidie accenditur et mutatur, sume cyclum lunarem præsentem cujuslibet anni, et multiplica illum quinquies, adde et numerum a Kal. Jan. usque in præsentem diem. Illos ergo dies anni, et ipsam multiplicationem cycli lunaris præsentis additos simul, partire per lx. Quot autem superfuerint, ipsi sunt puncti ejusdem diei: fac ex eis horas. Quinque puncti faciunt unam horam. Verbi gratia, si remanserint v, C in novissimo puncto primæ horæ terminatur luna, et incipit esse alia.

Ad ætatem lunæ inveniendam.

Si autem sequentem ætatem lunæ per eundem cyclum scire cupis, duc eum sexies, et adde supradictum numerum, qui fuerit de diebus anni, et de multiplicatione ipsius cycli per quinquies; et adde tot regulares quot sexageni fuerint primitus in ea multiplicatione, partire omnia per xxx, quot remanserint, talis erit ætas lunæ; si nihil remanserit, xxx erit.

Ad inveniendam lunam in transacto, vel in sequenti anno in unoquoque datarum.

Si vis scire qualis luna fuerit in transacto anno, in uno quoque datarum, sume lunam de præsentem anno in qualicunque datarum, quam probare vis in transacto anno; et tolle xi, quot remanserint, scito quia talis fuit luna in transacto anno in illud datarum. Et si minor est ætas lunæ quam xi, scito quia ubi nunc est prima, illic fuit 20, et ubi nunc est secunda, ibi fuit 21. Et sic computa, quousque venias ad 12 lunam, et tunc tolle xi. Quot remanserint, talis fuit luna in transacto anno in illud datarum, ubi nunc est 12. Si autem de sequenti anno similiter approbare vis, ad præsentem ætatem lunæ adde xi, et quot fuerint, scito quia talis erit luna in sequenti anno in præsentem datarum. Si autem intra xxx numerus excreverit, tolle xxx, et quot remanserint, talis erit ætas ipsius.

Ad lunam in centesimo anno inveniendam.

Si vis scire quota sit luna in centesimo anno hinc a præsentem quolibet die, multiplica xi annuas centies, fiunt mc. Adde epactam illis diei præsentem, a quo incipias numerare. Adde regulares v, hoc est v saltus, qui ideo regulares dicuntur: mitte simul, et

Quot punctis luna luceat.

Si vis scire quot punctis vel horis luceat luna, primum considera utrum in augmento sit, an in detrimento. Et si quidem in augmento est, multiplica ætatem ejus per iv. Verbi gratia, si decima est, multiplica per iv, fiunt xl. Tot punctis lucet luna 10, id est, viii horas. Item, si vis scire quot non luceat, vide quot sunt a x usque ad xv; sine dubio quinque: multiplica quater quinque, fiunt xx puncti, qui faciunt horas quatuor, tot horis enim lucet luna decima. Item, si vis scire post plenilunium quot horis luceat luna vigesima, vide quot sunt a xx usque xxx; sine dubio x. Multiplica quater, fiunt xl puncti, qui faciunt octo horas. Deinde, si vis scire quot non luceat, vide quot sunt a xv usque xx; sine dubio v. Multiplica quater, fiunt xx puncti, qui faciunt horas quatuor: tot horis non lucet luna 20. Sic deinceps usque ad finem. Tricesima autem luna nihil lucet, quia in coitu est opposita soli, et illud tempus interlunium dicitur.

In quo signo vel parte signi, sol vel luna versentur.

Si vis nosse in quo signo vel in qua parte signi sol et luna versentur, hoc argumentum assume: in primis perquire ubi sit accensio lunæ. Lunæ accensio sic erit: in illo mense ubi xxx erit, ipsa erit accensio ejusdem mensis, et qui vigesimam octavam lunationem habet, similiter erit ejusdem mensis accensio, et in ipsa die erunt simul sol et luna; deinde computa ætatem lunæ, qualis fuerit, et multiplica xii, quia quotidie duodecim partes elongatur a sole; ipsum autem numerum partire per triginta, et memento quot vicibus triginta habueris, tot signa plena habebis, quia unumquodque signum triginta partes habet. Hoc tamen scire debes, ut primum signum, in quo luna accensa fuerit, restaurari facias de ipso numero, quem in multiplicatione habueris.

Quot partibus distet luna a sole.

Si nosse desideras quot partibus distat luna a sole, multiplica ætatem ejus, quotacunque fuerit, quater, et numerum qui exinde fuerit iterum multiplica ter; et quot inveneris, tot partibus distat luna a sole. Verbi gratia, si decimam requiris, sic facies: quater deni, xl; ter quadrageni, cxx. Tot partibus luna decima distat a sole, id est, in tali parte cœli moratur luna, ad quam venturus est sol post dies cxx. Partes enim signorum nihil aliud dicimus, nisi quantum sol singulis diebus ex uno quoque peragrat. Rursum si per idem argumentum invenire cupis in quo sit signo, primo considera in quo sit sol, et in quota parte ejus, id est, quot dies ibidem exactor habeat, et quot remanent usque xxx; tot enim diebus sol in unoquoque moratur signo. Quot ergo de triginta remanserint, tot de supradicto numero sumens, da huic signo ad perficiendum. De cæteris vero qui ex eodem numero remanserint, singulis sequentibus signis xxx dato, usquequo xxx non habeas, in quo signo xxx defuerint, ibi lunam inesse noveris. Et ut manifestius hoc quod dicimus possit intelligi, exempli causa unum diem ponamus. Præsentem anno in Kal. Augusti, luna est 15. Multiplica quater, fiunt centum. hos multiplica ter, fiunt trecenti. Tot partibus hoc anno Kal. August. luna distat a sole. Sol autem in Leone est in decima quinta parte ejus, quia xv Kalen. introvit: ad hunc restant dies xv; hos xv sume ex illis trecentis, et da Leoni ad perficiendum signum, et remanent ducenti octoginta quinque: ex his iterum da sequenti signo, id est Virgini, xxx; et Libræ, et Scorpionis, et Sagittario, et Capricorno, et Aquario, et Piscibus, et Arieti, et Tauro, singulis xxx. Qui simul collecti, fiunt cclxx. Remanent xv. In 15 parte geminorum moratur eo die luna. Luna Zodiacum tredecies in xii suis conficit mensibus. Hoc autem argumentum cum glossis invenies cap.

17. Luna quotidie quatuor punctis sive crescens, a sole longius abit. Quod si es signorum nescius, hæc autem tria argumenta lege, et differentias illarum diligenter inquire.

Quæ sint epactæ vel regulares solis et lunæ.

Dum audis epactas lunæ, ætatem lunæ per singulos annos intellige in duodecimo Kalend. Aprilium die. Dum audis epactas solis, hoc est, concurrentes septimanæ dies, intellige quota feria per singulos annos nonus Kalend. April. dies perveniet. Dum audis regulares secundum lunam, intellige ætates lunares singulorum mensium, in eo duntaxat anno, quo trigesima luna in XI Kalend. April. die invenitur, ipse est etenim primus decennovenalis circuli annus. Dum audis regulares secundum solem, intellige singulorum mensium Kalendas quota feria perveniant, eo scilicet anno quo concurrentes sunt septem, id est, quo nonus Kalend. April. dies est Sabbatum. Dies quoque Kal. datæ vocantur Kalendæ, quomodo in eis antiquitus dabantur, id est, providebantur quot dies superessent ad nonas. Hinc usque hodie in usu retentum, quot datarum dies, id est, quot dies a Kalendis de mense transierunt, vel quot dies usque ad Kal. futuri menses supersunt. Lege in lib. II de temporibus, cap. 13, ibique de Kalendis et Nonis ac Idibus plura invenies.

De epactis in Kalendis mensium.

Si vis scire epactas in Kalend. duodecim mensium, scias quot regulares habet unusquisque mensis, incipiens a Septembri, quia ille est principium anni, et principium mensium apud Ægyptios, et in principio Septembris mutant Ægyptii epactas, et illas epactas primas quas Ægyptii habent in principio cycli, in Kalend. duodecim mensium nos regulares habemus. Verbi gratia, September v, October v, et reliqua, usque, Augustus XIV. His ergo regularibus additis epactis, quæcunque fuerint in XI Kal. April. quolibet anno, invenies epactas in Kal. XII mensium.

Argumentum regularium ad feriam in Kalend. mensium inveniendam cum epactis solis, id est, concurrentibus secundum Romanos.

2	5	5	1	5
Januarius,	Februarius,	Martius,	Aprilis,	Maius;
6	1	4	7	2
Junius,	Julius,	Augustus,	September,	October,
5	7			
November,	December.			

Secundum Ægyptios.

5	1	5	6	1	4
Martius,	Aprilis,	Maius,	Junius,	Julius,	Augustus,
7	2	5	7	3	
September,	October,	November,	December,	Janua-	
6				rius,	Februarius.

Epactæ solis, id est, concurrentes.

B	1	2	3	4	B	6	7	1	2	B	4	5	6	7
B	2	3	4	5	B	7	1	2	3	B	5	6	7	1
B	3	4	5	6.										

Qui videlicet regulares juxta utrosque, id est, secundum Romanos et secundum Ægyptios, hoc specialiter indicant, quota sit feria in Kalendis eo anno quo VII concurrentes adscripti sunt dies. Cæteris vero annis addes concurrentes quotquot in præsentii fuerint annotati, ad regulares mensium singulorum, et ita diem Kalendarum sine errore reperies.

Ad lunam in Kalendis mensium inveniendam, cum epactis lunæ secundum Romanos et Ægyptios.

9	10	9	10	11
Januarius,	Februarius,	Martius,	Aprilis,	Maius, Ju-
12	13	14	15	16
nius,	Julius,	Augustus,	September,	October,
18				
ber,	December.			

A *Ad inveniendam lunam, secundum nostrum numerum.*

5	5	7	7	9
September,	October,	November,	December,	Janua-
10	9	10	11	12
rius,	Februarius,	Martius,	Aprilis,	Maius, Junius,
13	14			
Julius,	Augustus.			

Epactæ.

Nullæ,	11	22	3	14	25	6	17	28	9	20
1	12	23	4	15	26	7	18.			

Primo, decennovenalis circuli anno, in quo nullæ sunt epactæ, sic invenies lunam per Kalendas quasque; cæteris vero annis adde epactas, et sic quota sit luna per Kalendas quasque reperies. Cur autem octavo, et undecimo, et decimo octavo anno cycli decennovenalis hoc argumentum stabilitatem sui tenoris in quibusdam Kalendis non servet, in libro **B** *De temporibus* II, cap. 20, pleniter inveniri potest.

Unde procedant regulares ad feriam inveniendam.

Si vis scire unde procedunt regulares, qui secundum solem numerantur, id est, Martii v; quot menses sunt in anno unde regulares requiris, tot numerum in calculo numerabis: id est, CCCLV. Hos partire per XII, XXX duodecies fiunt CCCLX, remanent v, hoc est, Mart. v. Martius habet dies 31. Adde suos regulares v, quos invenisti, fiunt XXXVI. Hos partire per VII: quinquies VII, XXXV, et remanet I, April. I. Aprilis habet dies XXX. Adde regularem unum, quem invenisti, fiunt XXXI. Partire per septem, quater VII, XXVIII. Remanent III. Maius III. Sic fac de cæteris usque in finem, attende diligenter et tibi non fallit.

Unde procedant regulares ad lunam.

Si vis scire unde procedunt regulares ad lunam, tene dies CCCLV, partire per XXX; decies XXX fiunt CCC, et bis XXX, LX, remanent v. Septemb. v. September habet dies XXX. Adde regulares v, quos invenisti, fiunt XXXV. Absque XXX, remanent v. Octob. v. October habet dies XXXI. Adde regulares v, quos invenisti, fiunt XXXVI. Absque XXIX, remanent VII. November VII. November habet dies XXX. Adde regulares VII, quos invenisti, fiunt XXXVII. Absque XXX, remanent VII. December VII. Hoc tantum memor esto, ut una vice XXV, alia XXIX recidas, propter accensiones et extinctiones lunæ, quæ sic fiunt.

De pronuntiatione dierum anni secundum Victorium, ad singularem Nonarum, Iduum, Kalendarum feriam inveniendam.

Janu.	in Kal.	1	in Non.	5	in Id.	15
Febr.	—	52	—	56	—	44
Mart.	—	60	—	66	—	74
April.	—	91	—	95	—	105
Maius.	—	121	—	127	—	135
Jun.	—	152	—	156	—	164
Jul.	—	182	—	188	—	196
Aug.	—	213	—	217	—	225
Sept.	—	244	—	248	—	256
Oct.	—	274	—	280	—	288
Nov.	—	305	—	309	—	317
Dec.	—	335	—	339	—	347
Janu.	—	366				

Item de eodem secundum Dionysium.

Martius	in Kal.	29	in Non	7	in Id.	15
Aprilis	—	52	—	5	—	15
Maius	—	51	—	7	—	15
Junius	—	52	—	5	—	15
Julius	—	51	—	7	—	15
Augustus	—	52	—	5	—	15
Septemb.	—	52	—	5	—	15
Octobr.	—	51	—	7	—	15
Novembr.	—	52	—	5	—	15
Decembr.	—	51	—	5	—	15
Januarius	—	52	—	5	—	15
Februar.	—	52	—	5	—	15

De pronuntiatione, quæ est secundum Victorium.

Si vis scire quare dicitur Februarius in Kal. xxxii, et quare non ad unum mensem incipiunt istæ lectiones, cum ambæ pertinent ad feriam: quia illam primam terminavit Victorius Aquitanus, istam Dionysius Græcus. Ille numerat dies anni, iste numerat dies mensis. Dionysius numerat quantos dies præteritos habet de mense, Victorius de anno: propter hoc dicitur Februarius in Kalend. xxxii, quia Januarius habet xxxi. A Ide Kal., fiunt xxxii: et propter hoc cœpit a Januario computare, quia ipse est janua anni, et ille numerat dies anni; et iste Dionysius incipit a Martio, quia ipse est primus mensis, sicut dixit Dominus: *Mensis iste primus erit in mensibus anni*; et ideo numerat dies mensis. Victorius numerat Febr. in Non. xxxvi. Ille habet iv dies in Nonis; adde super xxxii, fiunt xxxvi. In Idibus xlv. Octo dies habet in Idibus; adde super xxxvi, fiunt xlv. Martius in Kal. lx, quia quindecim dies habet post Idus. Adde Kal. Mart., fiunt xvi. Adde xvi, xlv, fiunt lx. In Non. lxvi, quia vi Nonas habet. Sic semper numera per totos, et non fallit. In finem dicit: Januarius in Kal. cclxvi, quia annus solaris habet dies cclxv. Adde Kal., fiunt cclxvi. In Non. v, quia jam finiti sunt dies anni, in Idus; xiii.

De pronuntiatione quæ est secundum Dionysium.

Si vis scire quare dicitur Martius in Kal. xxix. Quia retro Martio Februarius est. Ipse habet dies xxviii; adde Kal. Mart., fiunt xxix. In Non. vii, quia sex Nonas habet; adde Kalendas, fiunt vii. In Idus xv, quia omnes menses octo Idus habent. Adde vii, quos habuisti in Non., fiunt xv. Adde xvii, quos habet Martius super Nonas et Idus, fiunt xxxii. Dicitur Aprilis in Kalend. xxxii, quia Martius habet xxxi dies; adde Kalend., fiunt xxxii. In Non. v, quia quatuor Nonas habet. In Idus, xiii; adde v, quos habuisti in Nonis super viii Idus, fiunt xiii. Adde xviii supra xxii, fiunt xxxvi. Dicitur Maius in Kal. xxxi. Sic fac per singulos menses. Hoc tantum cave, ut Kalendas semper ad mensem qui retro est, et ad Nonas, quæ antea sunt, adijunge; et si quis ignarus est, teneat memoriter. Januarius, Augustus et December, quatuor Nonas habent: ibi potes pleniter discere.

De partitione septenarii numeri ad feriam inveniendam per dies anni.

Septies asse	Septem
Septies dipondio	Decusquartus
Septies terni	Vies asse
Septies quaterni	Vies octus
Septies quini	Tries quinquis
Septies seni	Quadraes bini
Septies septeni	Quadraes nonus
Septies octoni	Quinquaes sexis
Septies noveni	Sexaes tresis
Septies deni	Septaes
Septies viceni	Cenquadraes
Septies triceni	Ducendecus
Septies quadrigem	Ducenoctaes
Septies quinquagem.	Tricenquinquaes.

Semel septem	7
Bis	14
Ter	21
Quater	28
Quinqmes	35
Sexties	42
Septies	49
Octies	56
Novies	63
Decies	70
Vicies	140
Tricies	210
Quadrages	280
Quinquages	350

A De partitione quinquagenarii novenarii ad lunam inveniendam.

Quinquages novies	asse	59
Quinquages novies	dipondio	118
Quinquages novies	terni	177
Quinquages novies	quaterni	236
Quinquages novies	quini	295
Quinquages novies	seni	354

Idem de eodem.

Si vis scire quare dicitur semel lxx, attende ad calculum, et invenes ibi. Ad lunam inveniendam pertinet ista electio, quia luna una vice ascendit xxx, alia xxix. Mitte insimul, fiunt lxx. Et quare non amplius scripsit de illo calculo in isto loco nisi sexies lxx? Quia sexies lxx fiunt 354, qui sunt dies lunæ: propter hoc non ascendit ultra in calculum.

Unde dicatur terminus.

Terminus autem dictus est (ut quidam volunt) quod lapis ipse a tribus pedibus aliquid minus habet.

B Paschaliū terminorum decimam quartam lunam ostendentium.

Nonis Aprilis.	
Nonæ Aprilis norunt quinos.	5
Octavo Kalendas Aprilis.	
Octonæ Kalendæ assim depromunt.	4
Idibus Aprilis.	
Idus Aprilis, etiam sexis.	3
Quarto Nonarum Aprilis.	
Nonæ quaternæ, namque dipondio.	2
Undecimo Kalendas Aprilis.	
Item undenæ ambiunt quinos.	5
Quarto Iduum Aprilis.	
Quatuor Idus capiunt ternos.	3
Tertio Kalendas Aprilis.	
Ternæ Kalendæ titulant senos.	6
Decimo quarto Kalendas Maij.	
Quatuor denæ cubant in quadris.	4
Septimo Iduum Aprilis.	
Septenæ Idus septem eligunt.	7
Sexto Kalendas Aprilis	
Senæ Kalendæ sortiuntur ternos.	3
Decimo septimo Kalendas Maij.	
Denæ septenæ donantur assim.	4
Secundo Nonarum Aprilis.	
Pridie Nonarum porro quaternis.	4
Nono Kalendarum Aprilis.	
Novenæ Kalendæ norantur septenis.	7
Secundo Iduum Aprilis.	
Pridie Idus panduntur quinis.	5
Kalendis Aprilis.	
Kalendas Aprilis unus exprimit.	1
Duodecimo Kalendarum Aprilis.	
Duodenæ namque doctæ quaternis.	4
Quinto Iduum Aprilis.	
Speciem quintam speramus duobus.	2
Quarto Kalendas Aprilis.	
Quaternæ Kalendæ quinque conjiciunt.	5
Decimo quinto Kalendas Maij.	
Quindenæ constant tribus adeptis.	3

His ergo regularibus, quos cum terminis paschali- bus pronuntiasti, adde concurrentes cujuslibet anni, totamque summam in septem distribue. quod remanserit, ipse est septima: æ dies, qua decimam quartam lunam reperies.

De regularibus cycli decennovenalis per terminum paschalem.

Si vis invenire principalitatis originem regulari in cyclo decennovenali, quod est: *Nonæ Aprilis norunt quinos, octonæ Kalendæ assim depromunt, Idus Aprilis etiam sexis*, et ita usque in finem, sume Kal. April. semper in prima feria, et in qua feria prædictum numerum Kalendarum reperies, tot regulares erunt. Verbi gratia, sume Kal. April. in prima feria, et invenes Nonas Aprilis in quinta feria: qua inventa,

pronuntia : *Nonæ Aprilis norunt quinos.* Et in alio anno similiter fac, et invenies viii Kal. Aprilis in prima feria; qua reperta, dic : *Octonæ Kalendæ assim depromunt.* Et sic facies per singulos annos cycli decennovenalis, et invenies absque ambiguitatis errore numerum regularem : cum quibus adde numerum concurrentium ejusdem anni, de quo inquiris, et invenies feriam in qua decima quarta luna termini paschalis incurrit. Et hoc observa, ut quoties ipse terminus ante Kal. April. evenit, videlicet viii Kal., vel xi Kal. Aprilis, retro computandum est per feriam et per Kalendas taliter : Kal. April. in prima feria, ii Kal. in 7 feria, iii Kal. in 6 feria, iv Kal. in 5 feria; et sic deinceps usque ad terminum. Quando vero post Kal. Aprilis, videlicet Nonis Aprilis, vel quarto Non., recto ordine ad terminum veniendum est.

A quo sint inventi idem termini.

Legimus in epistolis Græcorum, quod post passionem apostolorum sanctus Bachumius abbas in Ægypto cum monachis suis in oratione a Domino rogavit ut ostenderet ei quomodo Pascha deberet celebrare; et misit Dominus per angelum suum ad præfatum sanctum Bachumium cyclum decennovenalem, hoc modo : *Nonæ Aprilis norunt quinos, octonæ Kalendæ assim depromunt,* etc. A diversis autem calculatoribus diversis modis termini paschales inveniuntur, quorum calculationem non est necesse hic patefacere; sed tantum lege in quaternione domini Ulperici, cap. 50, 52, 53, 54 et 55, ibique de omnibus terminis quidquid necesse est multipliciter invenies.

Item.

Sic legitur in epistola quam beatus Cyrillus ad Leonem papam scripsit : « Indicabo enim vobis quid Bachumius, monachus insignis, factis apostolicæ gratiæ egregius, fundatorque Ægypti cœnobiorum, qui edidit et monasterium quod lingua Ægyptia vocatur *Panum*, littera angelo dictante perceperat, ut non errorem incurreret in solemnitate Paschalis ratione, sciretque lunam primi mensis in anno communi, et embolismi. »

De regularibus, qui dicuntur majores, ad decimam quartam lunam primi mensis inveniendam.

Martius habet regulares majores xxvi, Aprilis xxxv, ad decimam quartam lunam inveniendam. Si ergo vis scire terminum Paschalem in Martio aut Aprili, subtrahe de ipsis regularibus, in quo mense e duobus computare volueris epactam quæ eodem anno currit, et si plus quam xxx de ipsis regularibus remanserint, tolle xxv, et quanti superfuerint, totidem dies infra ipsum mensem habebis terminum Paschalem. Si unus remanserit, prima die mensis erit terminus; si quindecim, decimo quinto die; si triginta, tricesimo die erit terminus Paschalis, id est, decima quarta luna.

De regularibus qui dicuntur minores ad feriam ipsius lunæ inveniendam.

Martius habet regulares minores iv, Aprilis vii, ad feriam decimæ quartæ lunæ inveniendam. Si ergo vis subito scire in quota feria terminus paschalis, seu quadragesimalis, vel rogationalis evenit, tene illos dies qui post deductam epactam de ipsis regularibus majoribus remanserint : adde concurrentes præsentis anni, adde semper in Martio regulares quatuor, et in Aprili septem, comprehende in unum, et ipsos partire per septem; quæ remanserint, talis est feria in qua terminus paschalis, id est, luna decima quarta occurrerit, seu quadragesimalis, vel rogationalis, id est, luna secunda, sive vigesima. Memor esto quota luna in Kal. Jan. eodem anno fuerit, tot dies tolle de Martio a fine retrorsum; et ubi dies evenit, ibi erit nativitas lunæ primi mensis. Hoc fac omnibus annis, exceptis tribus embolismis, id est, novissimo ogdoadis, et primo atque novissimo endecadis. In novissimo

embolismo ogdoadis, initium primi mensis, id est, prima luna invenitur in Nonis Aprilis. In primo embolismo endecadis, quarto Nonarum April. invenitur luna prima primi mensis. In ultimo vero embolismo endecadis, secundo Nonarum Aprilis initium primi mensis invenitur. Hæc observatio nunquam fallit. Reliquis annis semper in Martio fac ordinem quem diximus, exceptis his tribus ætatibus, in Kal. Jan., luna 26, 29 et 27. Inventa igitur prima luna primi mensis, adde ei tredecim dies, et sic lunam decimam quartam paschalis termini invenies.

Argumentum dati exempli de annis Incarnationis Domini 776, et 936, vel 937, quomodo inveniatur decima quarta luna primi mensis, et feria ipsius lunæ cum antedictis regularibus.

Martius habet regulares majores xxxvi et minores iv. Aprilis habet regulares majores xxxv et minores vii.

Primo anno circuli decennovenalis 50 est luna, in undecimo Kal. April., eodemque anno, luna 14, quinto die Kal. April., id est, Nonis April. Junge v ad xxx, et sume pro regularibus mensis Aprilis, eo anno quo decima quarta luna in mensem Aprilem incurrit. Eo vero anno quo in mensem Martium 14 luna incurrit, trade Martio regulares xxxvi. Ex epactis utique facillime agnoscis utrum in Martium an Aprilem decima quarta luna eveniat. Si enim plus xv, aut minus v epactis habes, Aprili decima quarta luna computatur. Si vero plus v et minus xv epactis habes, Martio 14 luna imputatur. Tene ergo regulares xxxv in Aprili, et subtrahe epactas semper ejusdem anni, et quod remanserit, ipsa est dies 14 lunæ : ut puta 5 anno circuli decennovenalis xii erunt epactæ. Tolle xxii de xxxv, remanent xiii. Tertia decima die mensis Aprilis, id est, Idus Aprilis, 14 luna occurrit. Si vero feriam quæras 14 lunæ, adde concurrentes anni illius numero qui relictus est, ut puta istis xiii qui in præsentibus sunt, in Aprili quoque vii regulares. Hæc omnia collige, et post per septenarium divide, et quod remanserit, ipsa est feria 14 lunæ; et sic facillime ad diem Dominicum pervenies. Mense autem Martio tene regulares xxxvi; subtrahe epactas anni illius : verbi gratia, secundo anno circuli decennovenalis xi; restant xxv. Vicesima quinta die mensis ejusdem 14 luna aderit, id est, viii Kal. Aprilis. Si vero feriam ejusdem diei requiras, adde numero præscripto concurrentes anni illius, et regulares iv in mense Martio. Hisque in unum collectis, partitoque per septenarium, quod remanserit, ipse est dies lunæ 14. Si nihil remanserit, 7 feria est. Igitur si, deductis epactis, xxx remanent, tamen quodcumque superest, ipse est dies mensis, in quo decimam quartam lunam reperies, ut eo anno quo iv epactæ fiunt, absolve iv de xxxv, et remanent xxxi; tolle xxx, remanet i. Prima die mensis 14 luna occurrit, id est, Kalendæ Aprilis. Si vero, deductis epactis, xxx tantum remanent, xxx die mensis 14 luna evenit. Quod semel inter xix accidit annos, scilicet quando vi epactæ ascribuntur, et iii Kal. April, 14 luna evenit. Et ut te exemplis ad inveniendam feriam instruam, quando 14 luna occurrat, ut puta anno præsentis Dominicæ Incarnationis 776, sume epactas hujus anni, xxvi deductis de xxxv regularibus, remanent ix. Et ecce nono die mensis decima quarta luna erit, id est, v Idus April. Junge etiam concurrentes anni præsentis, id est, unum ad ix, et fiunt x. His ad te vii et fiunt xvii; hos partire per vii : bis vii, xiv, et remanent iii. Tertia feria erit luna 14, quarta 15, sexta 17, septima 18, prima 19, quæ est dies Paschæ. Quinto Idus, 14 luna, quarto Idus 15, tertio Idus 16, secundo Idus 17, Idus 18, xviii Kal. Martii 19.

Secundo anno post hunc vii, quia plus quinque sunt, et minus 15. Ad Martium pertinet 14 luna, quam sic requies. Sume regulas Martii mensis xxxvi. Detrahe ab eis vii, et remanent 29. Vicesima nona die Martii mensis, id est, iv Kal. April., 14 luna tibi

occurrit. Ad inveniendam feriam sume easdem **xxix**; **A** et adde eis concurrentes illius anni, id est, duos sunt **xxx**. His quoque adice regulares **iv**, et erit omnis summa **xxxv**. Partire per **vii** et **7**, quinquies enim septem **xxxv**, et nihil remanet : quia septima feriã erit luna **14**, quarto Kal. April., et **15** tertio Kal. Aprilis, ipse est dies Dominicus Paschæ. Etiam sic per singulos circuli decennovenalis annos, semper his regularibus et hac ratione annuis epactarum detractis diebus, decimam quartam sine errore reperies lunam. Et illis regularibus concurrente numero præscripto junctis, feriam quoque decimæ quartæ lunæ sine scrupulo investigabis; et sic computatis feriis quæ supersint septimanæ illius, lunæ quoque ætatem crescentis singulis appone diebus, et tunc simul locum lunæ et ætatem ejus citissime invenies.

De anno ab Incarnatione Domini 936.

Quarto Idus Aprilis terminus Paschalis. **D.** Unde hoc patet? **M.** Aprilis habet **xxxv** regulares ad decimam quartam lunam inquirendam, et epactæ sunt **B** hoc anno **25**. Sublatis **25** de **55**, restant **10**. Decima die infra mensem Aprilem terminus Paschalis, id est, luna **14**. **D.** In quota feria? **M.** Aprilis habet regulares **vii** ad feriam decimæ quartæ lunæ inquirendam. Si ergo cum ipsis decem ipsos videlicet qui post deductas epactas remanserunt, insuper etiam concurrentes istius anni, quæ sunt **v**, annectimus, fiunt simul **xxii**. Posthabitis **xxi**, remanet **i**. Decima ergo die infra mensem Aprilem, quæ est **iv** Idus ipsius, feria prima terminus paschal.

XV Kal. Maii, Pascha, luna 21.

Kalend. April., **vi** Idus, **v** idus, **iv** Idus, terminus paschalis **1**, luna **14**.

XVI Kal. Martii, Septuagesima, luna 18.

Propter bissextum.

4 Kal. Febr., **Non.**, **viii** Id., **7** Id., terminus **70**, luna **14**:

XI Nonarum Martii, Quadragesima, luna 9.

XI Kal. Martii, **v** Kal., **iv** Kal., **iii** Kal., terminus **40**, **C** luna secunda.

XI Kal. Junii, Rogationes, luna 27.

ii Nonas Maii, **iii** Idus, **ii** Idus, Idus, terminus Rogationum, luna **20**.

IV Nonarum Junii, Pentecostes, luna 11.

XIII Kalend. Junii, **vi** Kal., **v** Kal., **iv** Kal., terminus Pentecostes, luna **4**.

De anno ab Incarnatione Domini 937.

D. In quo mense, vel in quo Kalendarum die erit terminus paschalis hoc anno? **M.** Martius habet regulares **xxxvi** ad decimam quartam lunam investigandam, et epactæ sunt hoc anno **sex**. Abiectis ergo **sex** epactis de **xxxvi** regulis, remanent **xxx**. Tricesimo die infra mensem Martium, quod est in Kal. April., terminus paschalis, id est, luna **14**. **D.** In quota feria? **M.** Martius habet regulares **iv** ad feriam decimæ quartæ lunæ inquirendam. Si autem cum ipsis illos **xxx** qui post expensas epactas remanserunt, **D** et insuper **sex** concurrentes, quæ isto concurrunt anno, admittimus, **xl** statim componimus. Quinquies **vii**, **xxxv**, et remanent **v**, qui feriam quam quæritis designant : quam etiam facilius citiusque invenire sic possumus. Hujus termini regulares sunt **vi**, et præsentis anni concurrentes similiter **vi**, qui sunt simul **xii**. Depositis **vii**, restant **v**, qui prædictam feriam notificant.

IV Nonarum April., Pascha, luna 17.

Kal. April., **ii** Kal., **iii** Kal., terminus pasch., luna **14**.

IV Kalend. Febr., Septuagesima, luna 13.

V Kal. Febr., **vi** Kal., **vii** Kal., terminus **70**, luna **10**.

XI Kal. Martii, Quadragesima, luna 5.

XII Kal. Mart., **xiii** Kal., **xiv** Kal., terminus **40**, luna **2**.

Nonæ Maii, Rogationes, luna 25.

ii Nonarum Maii, **iii** Non., **iv** Non., terminus Rogationum, luna vigesima.

XII Kal. Junii, Pentecostes, luna 7.

XIII Kalend. Junii, **xiv** Kal., **xv** Kal., terminus Pentecostes, luna quarta.

Unde procedant regulares majores.

Si cognoscere cupis unde procedunt regulares majores in mense Martio **36** et in Aprili **35**, hoc argumento reperies. Martius habet dies **31**, cui si quinque residuos Ægyptiorum dies addideris, erunt **36**. Similiter si Aprili eosdem quinque adjunxeris, erunt **35**. Hoc modo proveniunt in Martium regulares **36**, et in Aprili **35**, quibus utendum est inquisitione decimæ quartæ lunæ Paschalis, ut inveniri possit, in qua feria, vel in Martio, vel in Aprili, occurrat.

Unde procedant regulares minores.

Si scire cupis unde oriuntur regulares minores in mense Martio **4** et in Aprili **7**, sume dies anni a Kal. Januarii usque in Kal. Martii, id est dies **60**, et per septimam divide partem, hoc est, octies septem, fiunt **56**; remanent quatuor : nempe **4** sunt regulares in mense Martio. Si vero in mense Aprili similiter reperire vis, hoc argumento reperies. Sunt enim dies anni in Kal. Aprilis **91**; hos deinde per **7**; decies **7**, **70** : remanent **21**. Divide per **7**; septies **asse 7**; septies bini **14** : remanent **7**, quos assumens tene pro regularibus in mense Aprili. Hoc autem fac per singulos annos, et regulares prædictos, omni sublato ambiguitatis errore, reperies.

De Paschali et nativitate decimæ quartæ lunæ.

Statutum invenimus in cyclo Romanorum, ut nec ante **x** Kal. Aprilis, nec post **vii** Kal. Maii Pascha debeat fieri. Et nec ante **xii** Kal. Aprilis, nec post **xiv** Kal. Maii, decima quarta luna paschalis ullatenus inquire. Similiter quadragesimalis, nec ante **vii** Idus Februarii, nec post Nonas Martii et Rogationum, nec ante **vii** Kal. Maii, post **x** Kal. Junii et Pentecostes, nec ante **vii** Idus Maii, nec post **viii** Idus Junii fieri debet.

Sanctæ etiam memoriæ Theophilus Alexandrinus episcopus, datis epistolis ad synodum apud Nicæam civitatem Bithyniæ, ubi **cccix** pontifices conveniunt, seu ad Theodosium imperatorem, in quibus annuntians ut ab octavo Idus Martii usque in diem Nonarum April., diebus scilicet **29**, qualiscunque lunâ nata fuerit, in quolibet medio spatio perhibet facere initium primi mensis **14** a **xii** Kal. Aprilis usque in **14** Kal. Maii, solerter inquire, etiamsi die sabbatorum venerit, consequente die Dominico, id est **16** luna, Pascha celebrare conscripsit. Et si die Dominico luna **14** ejusdem mensis eveniret, ipsa hebdomada transacta, ad alterum diem Dominicum luna **21** Pascha sine dubio conscripsit. Et hoc sancta synodus modis omnibus præcavendum constituit, ut ante vernale æquinoctium, quod est **xii** Kal. April. Pascha nullus inquiret; nec in illa lunatione quæ ante octavum Idus Mart. nata est, vel nonum April. in illa lunatione Pascha nullo modo celebretur. Hoc autem omnibus modis admonemus, ne quis in primi mensis agnitione fallatur : inde enim maxime discrepantæ festivitatis unicæ error exoritur, dum initium temporis ignoratur. Initium autem anni et materia bissexti, in **12** Kal. April. nunc in plenitudine mundi requirenda sunt.

Unde supra.

Si vis invenire terminum paschalem, vide epactam ad ipsum terminum paschæ respicientem; quem si minorem quam **15** inveneris, perfice ei eundem **15** numerum, computando ab **15** Kal. Aprilis, et in quo Kalendario idem numerus completus fuerit, procul dubio ibi terminus erit. Quod autem **15** epactam inveneris, **xi** Kal. Aprilis habebis terminum paschalem. Si vero epacta major fuerit quam **15**, perfice ei numerum **45**, computando similiter ab **12** Kal. Aprilis : et in quo Kalendario ipse numerus fuerit perfectus, ibi erit terminus. Quando autem nulla fuerit epacta, ab **xi** Kal. Aprilis semper computandum est, donec

15 numerus expleatur, videlicet usque ad Nonas Aprilis.

Unde supra.

Si post aliquot a præsentis annos, verbi gratia post 100, Pascha scire velis, epactas tantum et concurrentes solis dies invenire sufficit. Partire centum per 19, et remanent 5. Illas ergo scito epactas centesimo quasi quinto futuras. Eodem modo centum per 28 dividens, eas centesimo quas decimo quinto anno concurrente solis invenies.

Unde supra.

Legimus in Veteri Testamento quia tribus argumentorum iudicis Paschale tempus sit observare præceptum, ut post æquinoctium, mense primo, ut 3 septimana, id est, a vespere decimæ quartæ lunæ, quod est initium 15, usque ad vesperum, id est terminum 21 lunæ celebraretur. Quarta in ejusdem observatione regula est nobis a tempore Christi resurrectionis imposita, ut æquinoctio transceso luna primi mensis 14 a vespere ortum facere viderimus, non statim ad faciendum Pascha prosiliamus; sed Dominicum diem quo ipsum Pascha, id est, transitum de morte ad vitam, de corruptione ad incorruptionem, de pœna ad gloriam resurgendo facere dignatus est.

Unde supra.

Christianorum Pascha ab xi Kal. April. usque vii Kal. Maii, quocumque Dominica die regulari videli. et luna occurrit, secundum Pascha modis omnibus celebratur.

De mysterio 14 diei quo agnus immolatur.

Quartus decimus dies fidem Christi nobis demonstrat per decem præcepta et quatuor Evangelia. Immolatio agni 14 die convenit, quia Mesraim decimus quartus ab Adam, primus sanguinem idolis immolavit, usque ad diem vicesimum primum: id est, in figuris duarum legum, et illarum unitatis. Quarta decima agnus immolabatur die, quando luna plena est, et nihil ei de lumine deest: quia Christus non immolatur, nisi in perfecto corde, et pleno lumine sine tenebris.

Ad invenientiam locum 14 lunæ per 19 Annos.

Constat igitur quod primo anno cycli decemnovennalis, quando nulla epacta in capite ponitur, in Kal. Mart. luna 9, et in octavo Idus Martii 16, occurrit; hanc deduc 30, et incipe primam, et nonarum April. occurrit 14, qui est terminus primus decemnovennalis. Iterum ejusdem 16, quos anno priore in viii Idus Martii habuisti, adde 11; occurrit eodem die 27. Hanc cum trigesima deduxeris, occurrit sequens 14 luna 8 Aprilis, qui est terminus secundus: sicque lunationibus singulis usque 19 annum, eodem die, 8 Idus scilicet, addendo semper 11 ad præcedentem ejusdem diei lunæ ætatem anni præcedentis. Quotlibet infra trigesimam fuerit, deduc eam trigesimam, et deduc sequentem usque 14. Et ubicumque 14 fuerit, ibi sine ulla ambiguitate terminus paschalis erit. Porro si eodem die 30 inciderit, quod tamen non nisi semel per 19 annos fit, deduc more solito sequentem, et ubi 14 occurrerit, ibi terminus erit. Prima vero cum viii Idus Martii occurrerit, eadem procul dubio Paschalis erit. Et hoc certissime cave, ne prius natam lunam quam viii Idus Martii Paschalem deputes: sed quotacumque eodem die occurrerit, aut tricesimam eodem die teneas, aut tricesimam deducas, et sequentem quolibet loco 14 occurrerit, Paschalem esse non dubites. Iste ordo, et hæc ratio nunquam ex eo die quo in Nicæno concilio statuta fuit, turbari ab ullo potuit aut poterit, sed potius ille concussus erit qui eam concutere visus fuerit. Expleto igitur anno decimo nono, statu quoque ejusdem anni termino novissimo, si iterum probare volueris quod hæc ratio ratione constet, et hæc auctoritas digna auctoritate subsistat, adde eodem sæpe

PATROL. XC.

dicto die octavo Idus Martii præcedentis lunæ ætatis nonarum xi, ut prius scilicet propter saltum lunæ 12, et iterum occurrerit tibi luna in principio, eodem die 16, atque ita sequentia eodem quo prius ordine cuncta provenient.

Quadragesimalium terminorum secundam lunam ostendentium.

viii Kalend. Martii 5 regulares.

Octonas Martii cœpit lex quinque librorum.

iv Idus Februarii 1 regularis.

Asl Idus Februi, ternas Deus unus honorat.

vi Nonarum Martii 6 regulares.

Nonarum senas secum sex vasa tulerunt.

xi Kal. Martii 2 regulares.

Undenas Martii capiunt duo iusta Kalendas.

vi Idus Februarii 5 regulares.

Idibus in senis alacres stant quinque puellæ.

iii Kalendas Martii 3 regulares.

Terna Kalendarum tria munera signa reportant.

xiv Kal. Martii 6 regulares.

Quatuor et denæ sex excrevere diebus.

Nonis Martii 4 regulares.

Martius in nonis bis bina elementa creavit.

vi Kalendas Martii 7 regulares.

Sexta Kalendarum septem fert norma lucernas.

Idus Februarii 3 regulares.

Idibus in Februi sociatur trina potestas.

iv Nonarum Martii 1 regularis.

Nonarum speciale gerit baptisma quaternas.

ix Kalendas Martii 4 regulares.

Bis bina cursus capimus virtute novenos.

iv Idus Februarii 7 regulares.

Quaternas Idus septem coluere ministri.

Kalendas Martii 5 regulares.

Sensibus ex quinque Martii scrutare Kalendas.

iv Kalendas Martii 1 regularis.

Una fides potuit duodenas ferre Kalendas.

iv Idus Februarii 4 regulares.

C Septem Idus ornant paradisi quatuor annes.

iv Kalendas Martii 2 regulares.

Testamenta duo quartas dant ire Kalendas.

xv Kalendas Martii 5 regulares.

Quindenae capiunt stolide vix quinque sorores.

ii Nonarum Martii 3 regulares.

Pridie Nonarum posuit tria tempora sæcli.

In his ergo versibus Idus cum audis, mense Februario eas esse scias; Kalendas vero et Nonas in ipsis cum legis, Martii mensis eas esse intelligas. Regulares vero eorundem versuum Nonis præ entibus, sed statim a Martio incipientibus jungere concurrentibus.

De initio et luna Quadragesimæ et Paschæ.

Si vis scire initium Quadragesimæ, hoc argumento utere: quot diebus post pridie Idus Aprilis habueris Pascha, tot diebus post Kalend. Martii habebis initium Quadragesimæ: et quot diebus ante ii Idus Aprilis habueris Pascha, tot diebus ante Kal. Martii habebis initium Quadragesimæ. Etsi in pridie Idus Aprilis habueris Pascha, in Kal. Martii habebis initium Quadragesimæ. Item, quot diebus ante Kal. Aprilis habueris Pascha, tot diebus ante xii Kal. Martii habebis initium Quadragesimæ; nisi forte eo anno bissextus sit; tunc uno die minus ante xii Kal. Martii invenies.

Si luna 3 initium Quadragesimæ, 15 erit in Pascha; si 4 initium Quadragesimæ, 16 in Pascha; si 5 initium Quadragesimæ, 17 in Pascha; si 6 initium Quadragesimæ, 18 in Pascha; si 7 initium Quadragesimæ, 19 in Pascha; si 8 initium Quadragesimæ, 20 in Pascha; si 9 initium Quadragesimæ, 21 in Pascha. Omnis paschalis luna, cujuscunque ætatis sit, si detrahas ab ea 12, fiet tibi ætas lunæ quæ sit in initio.

De Idibus Februarii usque in secundum Idus Martii dies sunt 34, et de undecimo Kalendas Aprilis usque in septimum Kal. Maii dies sunt 34. Sic investigatum est, quod nec ante sextum Idus Februarii, nec post

pridie Idus Martii initium Quadragesimæ alio modo nullatenus fieri potest, nisi tantum infra 34 dies. Et de Pascha investigatum est in concilio sanctorum Patrum, quod nec ante xi Kal. Aprilis, nec post vii Kal. Maii debeat fieri. Luna in termino Quadragesimæ non reperitur in termino Paschæ 14. Sic regulatur Dominicus dies festi Paschalis ad decimam quartam lunam primi mensis; ita et initium Quadragesimæ regulatur, et observat secundam lunam mensis Martii. Quicumque enim Dominicus secutus fuerit decimam quartam lunam primi mensis, sine dubio Paschalis festi erit. Similiter de Quadragesima.

De certis terminis.

Terminus Paschalis requiritur a Kal. April. et ab ipso accipiunt cæteri ordinem. Et hoc observandum quia nunquam ante xii Kal. April. terminus Paschæ, nec ipsa solemnitas celebratur, quia decretum est a sanctis Patribus catholicis, ut quandiu nox superat diem, non celebretur Pascha. At vero postquam dies superare cœperit noctem, adveniente 14 luna agitur terminus, et subsequenti die Dominico statim solemnitas Paschæ a cunctis fidelibus celebretur. In ipso termino omni tempore invenitur luna 14.

De Septuagesima.

Terminum Septuagesimæ invenire cupiens, videtur primum quot diebus Paschalis terminus a Kal. Aprilis absit, sive retro, sive in ante: et computa totidem dies a v Kal. Febr. similiter vel in ante, vel retro: et terminum Septuagesimæ absque scrupulo reperies. Est autem terminus Septuagesimæ luna decima, quæ sit Februarii mensis, id est quæ in illo firmatur. Luna enim cujusque mensis est quæ in illo finitur.

Terminum quadragesimalem a xii Kalend. Martii require: incipiens per omnia sic facito, sicut de Septuagesima diximus. Est autem luna 2 mensis Martii. Hoc autem in istis duobus terminis observabis, ut bissextili anno uno die tardius requirere incipias: id est, Septuagesimam a iv Kalend. Febr., Quadragesimam vero ab xi Kalend. Martii requirere incipiens, quod in aliis non facies terminis. Et de Septuagesimali qui semper in omni bissextili anno hoc observabis. De Quadragesimali vero tunc tantum cum ipse terminus ante bissextum eventurus sit. Cæterum si post bissextum eventurus sit, et jam in bissexto sicut in aliis annis a xii Kal. requirere incipiens. In termino quoque Quadragesimæ bissextili anno solet evenire luna 11, quod ideo notavi, ne cum eveniret, turbaret calculatorem.

Terminus Rogationum requiritur a ii Non. Maii, et computantur tot dies quot et in cæteris terminis. In ipso termino invenitur luna vigesima.

Terminus Pentecostes requiritur a xiii Kal. Junii, et computantur similiter ibi totidem dies quot et in cæteris terminis, in ipso termino invenitur luna 4. Omnes vero termini una eademque feria provenient, et ut Pascha, et sic et i-tæ cæteræ festivitates in Dominicum diem prote'abuntur: et sicut de Pascha diximus, sic de cæteris intellige, ut si in Dominicum diem terminus evenerit, in alteram Dominicam festivitatem differas.

Unde supra.

Memento enim quod per 10 et 9 annos terminus Septuagesimæ luna 10 Febr. mensis; Quadragesimæ vero luna 11 Martii; Paschæ, luna 14 April.; Rogationum, luna 20 Maii; Pentecostes, luna 4 Junii circumferentur, præter octavum videlicet et decimum nonum annum, in quibus terminus Septuagesimæ luna 11 Martii, nec non etiam Quadragesimæ luna 2 embolisum mensis constat.

De scilibus terminorum.

Post xvii Kal. Febr., ubi lunam decimam inveneris, ibi fac terminum septuagesimalem.

Post viii Idus Februarii, ubi lunam secundam inveneris, ibi fac terminum Quadragesimæ.

Post xiii Kal. Aprilis, ubi lunam decimam quartam inveneris, ibi fac terminum Paschæ.

Post vii Kal. Maii, ubi lunam vigesimam inveneris, ibi fac terminum Rogationum.

Post sextum Idus Maii, ubi lunam quartam inveneris, ibi fac terminum Pentecostes.

Quomodo termini sequentis anni per præsentem inveniantur.

Terminum uniuscujusque anni taliter facillime reperire vales: præcedentis anni terminum in prima junctura pollicis pone, deinde reliquas ipsius et cæterorum digitorum computando percurrere: et quot tibi ad eandem juncturam repetitam occurrerit, absque dubio terminus erit. Hoc tantum præcave, ut ante xii Kal. Aprilis, nec post xiii Kal. Maii velis terminum celebrare.

Item de termini.

Notandum quod Septuagesimalis terminus bissextili anno non observat loca terminorum qui in sequentibus describuntur, propter bissextum, et ob hoc in sequentem diem terminus ferebatur, ut concordiam cum termino paschali habeat in ipsa feria, in qua terminus paschalis eodem anno occurrit. Verbi gratia: terminus qui in præsentis anno præscriptus est x kal. Febr. translatus est in ix kal. Febr. Similiter de termino quadragesimali intelligendum est, si tamen ante bissextum evenerit; bissextili anno, Februarii luna tricesima erit.

Argumentum descriptionis omnium terminorum singulis annis decemnovennalis cycli.

Luna nulla.	Terminus Septuagesimæ.	Terminus Quadragesimæ, luna 2.	Initium primi mensis.	Terminus Paschæ, luna 14.	Terminus Rogationum, luna 20.	Terminus Pentecostes, luna 4.	Regl.	Cyclus lunaris.	Observationum 1 mensis.
	x Kal. Febr.	viii Kal. Mart.	x Kal. Apr.	Non. Apr.	ii Id. Maii	ix Kal. Junii	5	17 em.	Non. Dec.
11	xii Kal. Febr.	iiii Id. Febr.	iv Id. Mart.	viii Kal. Apr.	xi Kal. Maii	iiii Id. Maii	4	18 com.	viii Kal. Jan.
22	v Id. Febr.	vi Non. Mart.	ii Kal. Apr.	Idus Apr.	xv Kal. Maii	Kal. Junii	6	19 em.	Id. Dec.
5	iv Kal. Febr.	xi Kal. Mart.	xiii Kal. Apr.	iv Non. Apr.	Non. Maii	xii Kal. Junii	2	1 com.	Kal. Jan.
14	xv Kal. Febr.	vi Id. Febr.	vii Id. Mart.	xi Kal. Apr.	vi Kal. Jun.	vi Id. Maii	5	2 com.	xii Kal. Jan.
25	viii Id. Febr.	iiii Kal. Mart.	v Kal. Apr.	iv Id. Apr.	Idus Maii	iv Kal. Junii	3	3 em.	iv Id. Dec.
6	vii Kal. Febr.	xiv Kal. Mart.	xvi Kal. Apr.	iiii Kal. Apr.	iv Kal. Junii	xv Kal. Junii	6	4 com.	iv Kal. Jan.
17	xvi Kal. Mart.	Non. Mart.	Non. Apr.	xiv Kal. Maii	v Kal. Junii	viii Id. Junii	4	5 em.	xv Kal. Jan.
28	iiii Non. Febr.	vi Kal. Mart.	viii Kal. Apr.	vii Id. April.	v Kal. Maii	vii Kal. Junii	7	6 com.	iiii Id. Dec.
9	x Kal. Febr.	Idus Febr.	ii Id. Mart.	vi Kal. Apr.	vi Kal. Maii	Id. Maii	5	7 em.	vii Kal. Jan.
20	iiii Id. Febr.	iv Non. Mart.	iv Non. Apr.	xvii Kal. Maii	xiii Kal. Junii	iiii Non. Junii	1	8 em.	vii Kal. Jan.
1	ii Kal. Febr.	ix Kal. Mart.	xi Kal. Apr.	ii Non. Apr.	vii Non. Maii	x Kal. Junii	4	9 com.	iiii Non. Jan.
12	xiii Kal. Febr.	iv Id. Febr.	v Id. Mart.	ix Kal. Apr.	iv Kal. Maii	iv Id. Maii	7	10 com.	x Kal. Jan.
23	vi Id. Febr.	Kal. Mart.	iiii Kal. Apr.	ii Id. Apr.	xvi Kal. Junii	ii Kal. Junii	5	11 em.	ii Id. Dec.
4	v Kal. Febr.	xii Kal. Mart.	xiv Kal. Apr.	Kal. Apr.	i Non. Maii	xiii Kal. Junii	1	12 com.	ii Kal. Jan.
15	xvi Kal. Febr.	vii Id. Febr.	viii Id. Mart.	xii Kal. Apr.	vii Kal. Maii	vii Id. Maii	4	13 com.	xiii Kal. Jan.
26	Non. Febr.	iv Kal. Mart.	vi Kal. Apr.	v Id. April.	ii Kal. Maii	v Kal. Junii	2	14 em.	v Id. Dec.
7	viii Kal. Febr.	xv Kal. Mart.	xvii Kal. Apr.	iv Kal. Apr.	v Non. Maii	xvi Kal. Junii	3	15 com.	v Kal. Jan.
18	Idus Febr.	ii Non. Mart.	ii Non. Apr.	xv Kal. Maii	xi Kal. Junii	Non. Junii	3	16 em.	xvi Kal. Jan.

Argumentum de clavibus terminorum.

An. Clav.	An. Clav.	An. Clav.	An. Clav.
I 26	VI 51	XI 56	XVI 41
II 15	VII 20	XII 22	XVII 50
III 54	VIII 59	XIII 14	XVIII 19
IIII 25	IX 28	XIIII 33	XIX 58
V 12	X 17	XV 22	

Si quis per perscriptos regulares quolibet decemnovennalis cycli anno terminos omnes invenire cupit, sumat semper Septuagesimalem a vi Idus Januarii; Quadragesimalem a v Kalend. Februar.; Paschalem a vi Idus Martii; Rogationum a xvii Kal. Maii; Pentecostes a iii Kal. Maii; et ubi ipse numerus præsentis anno annotatus terminabitur, ibi absque dubio terminum inveniet.

De Adventu Domini.

Notum sit omnibus hominibus ut quicumque adventum Domini diligenter vult celebrare, videat ut nec ante v Kalend. Decemb., nec post Nonas ipsius mensis transeat, sed in his septem diebus ubicunque dies Dominicus advenerit, ibi sine dubio et absque ullo ambiguitatis errore, celebrare valebit. Brevis enim lectio avidius legitur, citius intelligitur.

De annis ab initio mundi inveniendis, et per ipsos indict. cyclum solarem, bissextum, cyclum decemnovennalem, et lunarem.

Si vis scire quot sint anni ab origine mundi, multiplica quindecies 409, fiunt 6135; adde regulares 7, adde etiam indictionem anni præsentis illi, ipsi sunt anni ab origine mundi. Post expletam indictionem, id est, post decimam quintam, non quindecies 4009, sicut modo, sed quindecies 410 multiplicare debes; et deinde post alios quindecim annos, non quindecies 410, sed quindecies 411. Et iterum post alios quindecim annos, non quindecies 411, sed quindecies 412.

Si de ipsis annis approbare volueris quota sit indictio, his adice regulares 8, hos divide per 15: quot remanserint, ipsa erit indictio. Si nihil remanserit, decima quinta erit. Ideo 8 regulares adiciuntur, quia quando mundus factus est, quasi octo anni de cyclo indictionum remanserant, non quod ante mundi exordium, vel in ipso mundi primordio fuerit indictio, quæ nec postea fuit usque ad Romanorum tempus, sed quia in illo anno quo indictio primum inventa incæpit computari, annis ab initio mundi transacti per quindenam partem propter cyclum indictionum divisus, quindenarii numero anni 7 deerant, quasi in primordio mundi 7 indictiones præcessissent, et 8 remanerent. Et hoc non solum de cyclo indictionum, sed etiam de aliis solaribus vel lunaribus cyclis, per annos ab origine mundi secundum cujuslibet cycli numerum divisos inveniendis intelligendum est.

Ad cyclum solarem inveniendum.

Si vis scire quotus sit circulus solaris, sume annos ab origine mundi quotquot fuerint, et adde cum his regulares 17, et divide per 28; quod desuper fuerit, ipse est cyclus solaris. Si nihil remanserit, 28 erit.

Ad concurrentes inveniendos.

Si vis nosse quot sint concurrentes, tene annos ab origine mundi, et ad ipsos adde quartam partem; et quotquot fuerint, comprehende in unum; hos divide per septem: quod tunc remanserit, ipse est concurrentes. Si nihil remanserit, 7 erunt.

Ad bissextum inveniendum.

Si nosse desideras quotus sit annus post bissextum, sume annos ab origine mundi, hos divide per 4; quot remanserint vel bi grati: si unus, aut duo, vel tres, talis erit annus post bissextum; si nihil remanserit, bissextus erit.

Ad cyclum decemnovennalem inveniendum.

Si scire cupis quotus sit annus cycli decemnovennalis, sume supradictos annos, cum his adde regulares septem, hos partire per 19; quod remanserit, talis est cyclus decemnovennalis. Si nihil remanserit, decimus nonus erit.

Ad cyclum lunæ inveniendum.

Si scire cupis quotus sit cyclus lunæ, tene annos ut supra diximus; cum his adde regulares 4; hos divide per 19: quod remanserit, ipse est cyclus lunæ; si nihil remanserit, decimus nonus erit.

Ad epactas inveniendas.

Si vis scire quota sit epacta, sume annos ab initio mundi, adde regulares 6, hos divide per 19; quod vero remanserit, multiplica undecies; ipsos iterum divide per 33; quod remanserit, ipsa erit epacta: si nihil remanserit, 30 erit, id est illa quæ in principio dicitur nulla.

De annis ab incarnatione Domini inveniendis, et per ipsos cætera quæ supra.

Si vis scire quot sint anni ab incarnatione Domini nostri Jesu, multiplica 62 quindecies, fiunt 930; adde regulares 12, adde indictionem ejusdem anni de quo computare volueris; junge simul, et quotquot fuerint, ipsi sunt anni ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi. Hoc tantum memor esto sollicitus, ut succedentibus annis semper cum ad decimam quintam indictionem perveneris. Verbi gratia: si 62 quindecies in numero computabas, deinde 63 computare debes, id est, sequenti anno post 15 indictionem; post 15 annos, id est quando prima indictio iterum erit, non 62 quindecies, sicut modo, sed 65 multiplica. Et quando iterum prima fuerit, 64 multiplica, et cum rursus prima fuerit, 65 quindecies multiplica.

Ad indictionem inveniendam.

Si scire cupis quota sit indictio, sume annos ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi, cum his adde regulares 3, hos divide per 15; quot remanserint, talis erit indictio; si nihil remanserit, 15 erit.

Ad cyclum solarem inveniendum.

Si vis nosse quotus sit annus solaris cycli, tene annos ab incarnatione Domini quotquot fuerint, cum his adde regulares 9, et quotquot fuerint, divide per 28: quod remanserit, ipse est cyclus solaris; si nihil remanserit, 28 erit.

Item.

Si vis nosse quot sint in ordine cycli solaris, scias annos Domini quot fuerint, et ex ipsis subtrahere 8, quia tot anni restabant de eodem cyclo solari, quando Dominus incarnatus est, et quot remanent, divide per 28; quot superfuerint, ipsi sunt anni in serie ejusdem cycli.

Ad concurrentes.

Si concurrentes invenire cupis, sume annos ab incarnatione Domini quotquot fuerint, his quartam partem semper adde, et insuper adde quatuor; hos divide per 7: quot vero remanserint, ipsi sunt concurrentes. Si nihil remanserit, 7 erunt.

Ad bissextum.

Si cognoscere cupis quotus sit annus a bissexto, tene annos, quos supra diximus, nullo addito vel adempto. Hos divide per 4; quot remanserint, talis erit annus post bissextum; si nihil remanserit, bissextus erit.

Ad cyclum decemnovennalem.

Si nosse vis quotus sit cyclus decemnovennalis, tene annos ab incarnatione Domini, et unum semper adice. Hos partire per 10 et 9; quod remanserit, ipse est cyclus decemnovennalis: si nihil remanserit, 19 erit.

Ad cyclum lunarem.

Si vis cognoscere quotus sit cyclus lunaris, tene annos, ut supra diximus; ex his subtrahe duos, reliquos divide per 19; quod remanserit, ipse est cyclus lunaris: si nihil remanserit, 19 erit.

Ad epactas inveniendas.

Si vis scire quot sunt epactæ, sume supradictos annos, hos divide per 19; quod remanserit multiplica undecies, ipsos iterum divide per 30; quod vero remanserit, ipsa erit epacta.

Per exempla de antedictis argumentis, per annos ab origine mundi.

Si vis scire quot sint anni ab origine mundi, multiplica quindecies 409, fiunt 6155; adde regulares 7, fiunt 6142; adde etiam indictionem anni præsentis, quæ est secunda, fiunt 6144. Multiplica quindecies 409. — D. Quomodo? M. 400, 800, 1200, 1600, 2000, 4000, 6000. 9, 18, 27, 36, 45, 90, 135. Junge 6135, adde regulares 7, fiunt 6142; adde indictionem secundam, fiunt 6144. Tot igitur sunt anni, secundum nostram computationem, ab initio mundi usque in præsentem annum, qui est sine dubio ab incarnatione Domini noningentesimus quadragesimus quartus, juxta cyclum Dionysii.

De indictione.

Hos 6144 divide per 15; quot remanserint, ipsa erit indictio. — D. Quomodo? M. 15, 30, 60, 90, 120, 150, 180, 210, 240, 270, 300, 600, 900, 1200, 1500, 1800, 2100, 2400, 2700, 3000, 6300. Restant 152. Hos divide per 15; 15, 30, 60, 90, 120, 150; remanent duo: secunda indictio est hoc anno.

Ad cyclum solarem inveniendum.

Hos divide per 28; quod desuper fuerit, ipse est cyclus solaris. — D. Quomodo? M. 28, 56, 112, 224, 448, 896; 28, 56, 112, fiunt 1008; sexies mille 8,6048; restant 113; hos adhuc divide per 28; 28, 56, 112, remanet 1. Primus annus est in ordine cycli solaris hoc anno.

Ad concurrentes inveniendos.

Hos divide per 7, quod tunc remanserit, ipse est concurrens. — D. Quomodo? M. Cum 6000 adde 1500, et cum 144 36, quia talis est quarta pars illorum, et erunt in summa 7680; hos divide per 7. D. — Quomodo? M. Quinquages 7, 350, 700, 1050; septies 1050, 7305; restant 350: hos adhuc divide per 7; quadrages 7, 280, et adhuc restant 50; hos divide per 7; septies 7, 49; remanet 1: primus concurrens est hoc anno.

Ad bissextum inveniendum.

Hos divide per 4; quot remanserint, verbi gratia, si unus, aut duo, vel tres, talis erit annus post bissextum. — D. Quomodo? M. 4, 8, 12, 16, 20, 40, 60, 80, 100; decies centum, mille; sexies mille, 6000, restant 144; hos adhuc divide per quatuor: quinquies quatuor, 20; quinquies 20, 100, et adhuc restant 44; hos divide per 4: undecies 4, 44. Nunc autem nullus remanet, quia bissextus est hoc anno.

Ad decemnovennalem cyclum inveniendum.

Hos partire per 19, quod remanserit, cyclus est decemnovennalis. — D. Quomodo? M. 19, 58, 57, 76, 95, 114, 133, 152, 171, 190, 209, 228, 247, 266, 285, 304, 608, 912; 19, 38, 57, 76, 95, qui sunt simul 1007. Sexies 1007, 6042; restant 109; hos divide adhuc per 10, et 9, 19, 38, 57, 76, 95, remanent 14: quartus decimus annus est in ordine cycli decemnovennalis hoc anno.

Ad lunarem cyclum.

Hos divide per 19, quod remanserit, ipse est cyclus lunæ. — D. Quomodo? M. Divide per 19, ut supra restant 106; hos adhuc divide per 19; 19, 38,

A 57, 76, 95, remanent 11: undecimus annus est in ordine cycli lunaris hoc anno.

Ad epactam inveniendam.

Hos divide per 19; quod vero remanserit, multiplica undecies: ipsos iterum divide per triginta; quod remanserit, ipsa erit epacta. — D. Quomodo? M. Si autem totum istum numerum per 19 dividis, ut supra, restant 108; hos adhuc divide per 19: 19, 38, 57, 76, 95, restant 13; ipsos enim multiplica undecies. — D. Quomodo? M. Undecies 10, 110; undecies 3, 33; qui sunt simul 144; hos divide per triginta; 30, 60, 90, 120, remanent 23, quia tot sunt epactæ hoc anno.

De annis Domini et cæteris argumentis quæ supra.

Si vis scire quot sint anni ab incarnatione Domini, multiplica 62 sexies. — D. Quomodo? M. 61, 120, 180, 240, 300, 600, 900. Bis 15, 30; adde 12 regulares, fiunt 942; adde indictionem anni præsentis, quæ est secunda, fiunt 944: tot igitur sine dubio sunt anni ab incarnatione Domini juxta cyclum Dionysii.

Ad indictionem.

Hos divide per 15, quot remanserint, talis erit indictio. — D. Quomodo? M. 15, 30, 60, 90, 120, 150, 180, 210, 240, 270, 300, 600, 900; restant 47; hos adhuc divide per 15: ter 15, 45; remanent duo: secunda indictio est hoc anno.

Ad cyclum solarem.

Et quotquot fuerint, divide per 28; quod remanserit, ipse est cyclus solaris. — D. Quomodo? M. 28, 56, 112, 224, 448, 896, restant 57; hos adhuc divide per 28; 28, 56; remanet unus. Primus annus est in ordine cycli solaris hoc anno.

Ad concurrentes.

Hos vero divide per 7; quot remanserint, ipsi sunt concurrentes. — D. Quomodo? M. cum noningentis adde 225, et cum 44^{tr}, quia talis est quarta pars illorum, et erunt in summa 1184; hos divide per 7. — D. Quomodo? M. Quinquages 7, 350, 700, 1050; restant 134; hos adhuc divide per 7: decies septem 70, restant 64; hos divide per septem: nonies septem 63; remanet 1: Primus sive primæ concurrens est hoc anno.

Ad bissextum.

Hos divide per quatuor; quot remanserint, talis erit annus post bissextum. — D. Quomodo? M. 4, 8, 12, 16, 20, 40, 60, 80, 100, 200, 300, 600, 900; restant 44; hos adhuc divide per quatuor; undecies quatuor, 44; nunc autem nullus remanet, quia bissextus est hoc anno.

Ad decemnovennalem cyclum.

Hos partire per 19; quot remanserint, ipse est cyclus decemnovennalis. — D. Quomodo? M. 19, 58, 57, 76, 95, 114, 133, 152, 171, 190, 209, 228, 247, 266, 285, 304, 608, 912; restant 33; dimitte 19, remanent 14: quartus decimus annus est in ordine cycli decemnovennalis hoc anno.

Ad cyclum lunarem.

Reliquos divide per 19; quod remanserit, ipse est cyclus lunaris. — D. Quomodo? M. Divide per 19, ut supra, restant 30; dimitte 19, remanent 11: undecimus annus est in ordine cycli lunaris hoc anno.

Ad epactam inveniendam.

Hos divide per 19; quod remanserit, multiplica undecies; ipsos iterum divide per 30: quod vero remanserit, ipsa est epacta. — D. Quomodo? M. Similiter ut supra. Dimitte 912, restant 32; ex his subtrahe 19, remanent 13; hos multiplica undecies. — D. Quomodo? M. Undecies decem 110, undecies tres 33; qui sunt simul 144; hos divide per 30; 30, 60, 90, 120, remanent 23, quia tot sunt epactæ hoc anno.

Per omnem quoque computum quem ducis, si nihil supra fuerit, sciās eundem esse completum. Verbi gratia : si numerum annorum Domini per 4 dividis, et nihil restat, bissextus est. Si vero indictionem quæris, et post decimam quintam, divisionem nihil remanet, decimam quintam sciās esse indictionem. Similiter de cæteris intellige argumentis.

Item cujusdam quem probamus de antescrisptis argumentis.

Si vis scire quot sunt anni ab incarnatione Domini, multiplica 76 quindecies, adde quatuor regulares, quia de illa indictione 11 anni præcesserant, et quatuor adhuc restabant; adde insuper illius anni indictionem de quo computare vis, sicut hoc anno 8 vel illis fiunt simul 972, cum juxta Dionysium 950 inveniantur hoc anno, sicut in cyclo ipsius aoret. Post expletam indictionem unum adjice.

Ad indictionem inveniendam.

Si vis scire quanta sit indictio, sume supradictos annos, et his adjice regulares 11, illos scilicet annos qui præcesserunt ipsam incarnationem, et divide per 15 : quot remanserint, talis erit indictio.

Ad cyclum solare inveniendum.

Si vis scire quotus sit annus solaris cycli, sume supradictos annos, et his adjice quindecim, quia tot anni de ipso cyclo præcesserant, ac 13 restabant, et divide per 28 : quot remanserint, talis erit annus cycli solaris.

Ad concurrentes inveniendos.

Si vis scire quot sint concurrentes, supradictos annos sume, et prius duos ex his subtrahe propter bissextum, qui tunc in secundo existit anno : deinde cum reliquis omnibus quartam partem ipsorum adjice, ac deinde per septem divide : quot remanserint, tot sunt concurrentes.

Ad bissextum.

Si vis scire utrum bissextus, vel quotus ab eo sit annus, sume supradictos annos, atque ex his subtrahe duos, propter bissextum, qui tunc, ut supra dictum est, in secundo existit anno, reliquos vero divide per quatuor : quot enim remanserint, tot sunt anni post bissextum ; si nihil remanserit, bissextus est.

Ad decemnovennalem cyclum inveniendum.

Si vis scire quotus sit annus cycli decemnovennalis, sume supradictos annos, et ex his subtrahe duos propter totidem annos qui adhuc de eodem cyclo restabant, ac deinde per 19 divide : quot remanserint, talis erit annus cycli decemnovennalis ; si nihil remanserit, 19 erit.

Ad lunarem cyclum.

Si vis scire quotus sit annus cycli lunaris, tene supradictos annos, et ex his subtrahe quinque, quia tot anni de eodem cyclo adhuc restabant, et divide per 19. quot remanserint, talis erit annus cycli lunaris.

Ad epactam inveniendam.

Si vis scire quot sint epactæ, sume supradictos annos, et ex his subtrahe 5, ut ad secundum decemnovennalem cycli annum pervenire valeas, ubi ipse epactarum cyclus incipit. Reliquos per 19 divide ; quod vero remanserit multiplica undecies, et si numerus ille infra 30 remanserit, epactas illius anni esse sciās. Si ultra excreverit, tolle 50, et reliquos pro epactis tene. Hæc enim ille solus contemnat qui auctorem illorum jure reprehendere valet.

De ordine indictionum.

Indictio dicitur ab *indicendo*. Cum enim Romani omnibus gentibus imperarent, omnibus tributa indiderunt quæ eis quinto semper anno pendebantur : sed primo quinquennio æs, secundo argentum, tertio scribebatur aurum ; quarto rursus a principio repetebatur, id est ab ære : unde junctis tribus quinquenniis, quindecim annorum indictiones singulæ institutæ. Et cautum est ut nullus liber, nullum principis edictum ratum haberetur quod indictio non præferret. Singulis autem quinquenniis peracto censu, mos erat urbem lustrare, id est circuire, quasi ob purificationem sui : unde et quinquennium lustrum dicitur, et lustrare, purgare sæpissime dicimus.

Item.

Antiqua Romanorum industria comperimus indictiones ad cavendum errorem qui de temporibus forte oboriri poterat institutas. Cum enim, verbi gratia, quilibet imperator medio anni tempore vita vel regno decederet, poterat evenire ut eundem annum unus historicus ejusdem regis ascriberet temporibus, eo quod ejus partem regnaret ; alter vero historicus eundem successori illius potius attribulandum putaret, eo quod et hic partem ejus æque habent in regno. Verum ne per hujuscemodi dissonantiam error temporibus inoleceret, statuerunt indictiones, quibus uterque scriptor, imo etiam vulgus, omnem temporum cursum facillime conservaret ; quas pro facilitate etiam calculandi quindecim esse voluerunt.

Unde concurrentes.

Si vis scire unde concurrentes accipiunt exordium, sine dubio de ipsis septem diebus, per quos volvitur mundus ; quia ultra septem non transit numerus concurrentium, nec numerus septimanæ dierum. — D. Primus concurrentis in capite unde accipit exordium ? M. Annus solaris habet dies 365 ; hos divide per 7 : septies 52, 364, remanet 1 : inde ponitur in capite primus concurrentis. Et postea in secundo anno adde unum, in tertio duos, in quarto tres, et in anno qui isto bissexti adde quinque. In hoc autem solertem curam adhibe ut per alios præparationis bissexti, sicut supra diximus, sic adjicias semper unum post unum, et anno bissexti duos adjicias, et cave ne ultra septem transeas, sed ad unum post septem semper redeas ; et sic per 28 lineas curas. Diligentius attende, et minime in hoc falleris.

De punctis, quadrante et bissexto.

Unus punctus, quarta pars horæ, et facit 10 momenta ; duo puncti, 20 momenta ; tres, 30 ; quatuor, 40 ; et ista 40 momenta faciunt unam horam. Et 6 horæ in uno anno faciunt quadrantem unum ; et 4 quadrantes in 4 annis faciunt diem et noctem ; et est ipsa dies quæ dicitur bissextus, qui legitur vi. Kal. Martii ; Verbi gratia : Si hodie legitur vi. Kal. Mart. et cras, vi. Kal. Mart. Propterea dicitur bissextus, quia bis legitur vi. Kal. Martii.

Item.

Bissextum non ob illum diem fieri, ut quidam putant ; cum Josue orabat solem stare, credendum est quia ille dies fuit, et præterit. Sed ob hoc dicitur bissextus, quod in unoquoque mense punctus unus accrescat. Punctus vero unus quarta pars horæ est. Quatuor vero puncti in sole unam horam faciunt, duodecim vero puncti tres horas explicant. Ergo in quatuor annis ternæ horæ, quæ sunt xii, unum diem artificialem faciunt, quæ additur Februario cum vi. Kal. Martii habuerit, ut in crastino sic habeat. Verbi gratia : si hodie vi. Kal. Martii additur ille dies, qui in quatuor annis expletus est, nihilominus et in crastino legitur sexto Kal. Mart. Et ideo bissextus dicitur, quia bis vi. Kal. Martii habet Februarius. Ob hoc ergo bissextilem diem in mense Februario placuit intercalari Romanis, quia hæc brevior cæteris, et extremus anni mensis erat.

Item.

Bissextus est per annos quatuor unus dies adjunctus. Crescit enim per singulos annos quarta pars assis ; at ubi quarto anno asseni compleverit, bissextilem annum facit. Dicitur enim bissextus, quia bis sexies ductus asseni facit : quod est unus dies,

sicut et quadrantem propter quater ductum, quod est bissextus, quem super dierum cursum in annum sol facit. A sexto Nonas Martii usque in diem II Kal. Jan. in lunæ cursu bissextus apponitur, atque inde trahitur. Intercalares autem dies idcirco vocantur, quia interponuntur, ut ratio lunæ solisque eveniat. Calare enim ponere dicitur; intercalare, interponere.

Quis primus bissextum invenit,

D. Quis primum bissextum invenit? M. Junius Cæsar invenit eum quadragimo octavo anno ante nativitatem Christi, et censuit nominandum. — D. Bissexus cui dicitur? M. Quia bis VI, VI antequam venias ad Kal. Mart. duos dies significare uno nomine velit, unum naturalem, et alterum artificialem. — D. Qua causa ponitur in diebus anni? M. Per singulos annos unum quadrantem, et cum impleti fuerint quatuor quadrantes, tunc diem plenum faciunt, qui bissextus vocatur. Collectus est per M,CCCLX dies, et est quasi advena et peregrinus. — D. Quare bissextus dicitur, et quid esset, si non fuisset bissextus? M. Propterea fit bissextus, quia non implet CCCLV dies anno solari sine quadrante. Quadrans fit per totum annum, et menses singulos, et per dies et annos momenta colliguntur. — D. Quomodo colliguntur? Per unumquemque diem et noctem colliguntur duæ partes momenti. In tribus diebus colliguntur duo momenta, et ita in triginta diebus et noctibus colliguntur momenta viginti; et sic per totum annum colliguntur momenta CCXL. Hoc sunt XXIV puncti, qui faciunt sex horas, id est, quadrans.

Quot bissextis unus accrescat annus.

In quatuor annis, unus dies; in octo, duo; in duodecim, tres; in seecim, quatuor; in viginti, quinque dies accrescunt; in viginti octo, hebdomadam complent; in quadraginta annis, dies triginta; in CXX, unciam unius anni præparant; in CCCXI, duos menses ostendunt; in CCCCLXXX, quatuor menses esse probantur, quæ est tertia pars unius anni. In DCCCCLX, bissem unius anni manifestum est. In M,CCCCLX annis annum integrum, id est, CCCLV dies approbantur.

Quæ sit differentia inter decemnovennalem et lunarem cyclum.

Quæ sit differentia inter cyclum decemnovennalem et lunarem, legentibus scire convenit. Scimus enim quod uterque cyclus in lunam currit, et uterque decem et novem annos habet. Cyclus decemnovennalis a sancto Moyse divinitus revelatus est, jubente Domino, ut hi qui longe habitabant, in secundo mense Pascha scirent celebrare; et in diebus Solis variatur, hoc est super luna XIV primi mensis. Deinde nos oportet investigare quis constitueret cyclum lunarem, aut quo tempore inventus fuisset. Constat enim a Romanis XXX anno ante nativitatem Christi inventum fuisse, hoc est in primo anno regni Herodis filii Antipatris Ascalonitis, qui primus de gentibus regnum Judæorum ab Octaviano per munera acquisivit, et regnavit annos XXXVII. Et sicut cyclus decemnovennalis secundum legalem Hebræorum constitutionem luna XIV Paschæ incipit, ibique finitur, ita Romani constituerunt cyclum lunarem inchoari a Kal. Jan. ibique terminari; et per singulos annos ætatem lunæ probare, quin etiam quotidie qua hora, quo puncto accenditur, vel exstinguitur. Et sicut decemnovennalis cyclus per binos communes et tertium embolismum discurrit, ita cyclus lunaris simili ordine procedit, excepto quod quartus annus decemnovennalis cycli ipse est primus cycli lunaris.

De origine epactarum.

Si vis scire unde procedunt epactæ, id est, adjectiones lunæ, tene dies de anno solari et de anno communi lunari. Annus solaris habet dies CCCLXV, lunaris CCCLIV. Plures undecim dies sunt in anno solari quam lunari. De illis efficiuntur epactæ, id

est, undecim adjectiones lunares in capite. Hos pro epactis undecim in capite assume. Vel alio modo: tene quinque intercalares, et sex semi lunæ mitte insimul, faciunt undecim, sic sunt undecim in capite. Hos pro adjectionibus habeto, de quibus cæteræ hoc modo proveniunt. Adde undecim quos invenisti, et adde iterum undecim, sunt XXII. Hos pro epacta sequenti habeto. Et undecim super viginti duo iterum adjicies, fiunt XXIII. Recide XXX, remanent tres, quos pro epacta tene. Rursus adde XI super tres, efficiunt XIV. Tota sequitur epacta. Sic deinceps faciens epactas facillime reperies. Tantum memor esto ut ultra XXX non transeas. In fine XIX anni habebis epactas XVIII. Adde XI super XVIII, fiunt XXIX. Adde saltum lunæ, fiunt XXX. Hic apparet quod non addit, sed salit in retro unum diem. Ista trigesima epacta est in capite. Has igitur epactas et regulares, id est, Septembris V, Octobr. V, et cætera usque in finem mitte simul, et si ultra XXX remanserint, subtrahere XXX, quod remanserit talis erit lunæ ætas in Kalendis uniuscujusque mensis, quando communis erit annus. In embolismis igitur cave diligenter.

De magno cyclo.

Si scire cupis unde oriatur cyclus magnus, hoc scito, quia concurrentes solis sunt XXVIII, et concurrentes lunæ XIX. Ipsi in semetipsis multiplicati faciunt cyclum magnum: id est, si duxeris XIX vigesies octies, faciunt DXXXII annos, qui est magnus annus, in quo omnia sidera cæli ad pristinum redeunt cursum.

De solstitiis et æquinocitiis.

Solstitia duo sunt, primum hiemale VIII Kal. Janu r., qua die natus est Dominus noster Jesus Christus secundum carnem ex Maria Virgine in Bethlehem, in quo sol stat, et dies incipiunt crescere. Alterum solstitium æstivale VIII Kal. Julii, qua die in provincia Palæstinæ, civitate Sebastæ est nativitas sancti Joannis Baptistæ, et in Epheso sancti Joannis evangelistæ; et tunc sol stat, et dies incipiunt decrescere. His contrario duo sunt æquinocitia. Primum vernalium æquinocitium VIII Kalen. April. in qua die cœquatur dies crescens cum nocte, et ipsa die est conceptio sanctæ Dei genitricis Mariæ, quando salutata est ab angelo, in qua etiam die passus est Dominus noster Jesus Christus secundum carnem in Jerôsoly-ma. Alterum æquinocitium autumnale VIII Kal. : Octobr., in qua die cœquatur dies decrescens cum nocte; et ipsa die est conceptio sancti Joannis Baptistæ, in castello Macherunta. Ex VIII Kal. April. usque in VIII Kal. Jan. dies numerantur CCLXXV. Unde secundum numerum dierum conceptus est Christus Dominus noster die Dominico, VIII Kal. April. et natus est tertia feria, VIII Kal. Jan., et a nativitate ejus usque in diem qua passus est, fiunt anni XXXII, et menses III, XIII, CCCXIV. Inde secundum numerum dierum constat eum tertia feria natum, et passum sexta feria, natum VI I Kal. Jan. passum VIII Kal. April. Ex quo vero baptizatus est Dominus noster, usque in diem qua passus est, fiunt anni II, et dies numero XC, qui faciunt dies DCCCX; et sic baptizatus est VIII. Idus Jan., secunda feria, et passus est, ut superius dixi, VIII Kalend. April. sexta feria. Cum diebus vero suis fiunt simul dies XII, CCCXIV, et a VIII Kal. Jan. usque in VIII Kal. April. dies XC.

De diversis argumentis.

Si vis scire quare septem regulares addes in argumento de initio mundi, hoc memor esto, quod in septem diebus fecit Dominus cælum et terram, et septem dies præcepit esse futuros, et propter hoc sumuntur in calculatione. — D. Et quare per quindecim jubet multiplicare? M. Quia cyclus indictonis XV annos habet non amplius. — D. Quare cyclus solaris per XXVIII partes est divisus? M. Quia in viginti et octo annis explet cursum suum. — D. Quare in cyclo lunari adduntur IV regulares? M. Quia luna quadrantem habet sicut et sol, et propter hoc qua-

tuor regulares admittuntur, vel propter hoc quatuor regulares, quia retro cyclo decemnovennali in quarto anno cyclus lunaris mittitur. — D. Quare per novemdecim partes dividitur? M. Quia ultra novemdecim annos non ascendit, sed iterum primus numeratur. — D. Quare etiam septem regulares ponuntur in cyclo decemnovenna'i? M. Si intelligis, pleniter invenies. Attende quid dicit: In cyclo lunari ix regulares assumes, numera postea quot annis est in retro cyclo decemnovennalis, sine dubio iii. Adde tres ad quatuor, sunt vii. Isti vii assumendi sunt in cyclo decemnovennali, et ipsos divide per novemdecim partes. — D. Quare per ip-as? M. Quia suum nomen explet. Cyclo decemnovennalis vocatur, quia per xix annos currit, et propter hoc per xix divisus est. — D. Quare ad bissextum nihil addis nisi annos ab initio mundi? M. Sine dubio quia materia bi sexti ab initio semper præparatur. — D. Quare etiam xii regulares ad annos Domini inveniendos computavi? M. Quia non putavit inde facere plenam indictionem, nisi xii adde dixisset. — D. Quare tres regulares mittuntur ad indictionem inveniendam? M. Quia quoniam in lo incarnatio Domini facta est, tres anni de illa indictione præcesserunt. — D. Quare per quindecim partes jubet dividere? M. Quia cyclus indictionis per quindecim annos currit. — D. Quare epactæ per novemdecim partes dividantur? M. Quia cyclus epactarum per novemdecim annos variatur. — D. Quare iterum per xi jubet multiplicare? M. Quia undecim accessores accedunt omni anno. — D. Quare iterum jubet dividere per xxx partes? M. Quia ultra xxx non ascendit. — D. Quare ad concurrentes inveniendos cyclum solarem jubet addere? M. Quia per cyclum solarem numerantur bissexti. — D. Quare quartam partem jubet addere, et quid est quarta pars? M. Quarta pars est bissexti ab initio cycli usque ad finem, et propter hoc ipsam quartam partem jubet addere, quia in quarto anno sit bissextus. — D. Quare per septem partes jubet dividere? M. Quia ultra septem concurrentes non ascendunt. — D. Quare ad cyclum decemnovennalem unum regularem jubet adjicere? M. quia quando incarnatio facta est, unus annus de cyclo decemnovennali præcessit. Attende quomodo viii Kal. April. Christus conceptus, Non. Aprilis jam transit, et propter hoc unum addit. — D. Quare partiri jubet per xix partes? M. Quia per novemdecim annos currit. — D. Quare de cyclo lunari duo regulares subtrahere jubet? M. Quia quando incarnatio facta est, duo anni de cyclo lunari remanserunt. — D. Quare per novemdecim partes jubet dividere? M. Quia ultra xix non ascendit.

Ubi mutantur anni, epactæ, indictiones, e'c.

Anni ab origine mundi mutantur in xv Kal. Aprilis singulis annis. Anni ab incarnatione Domini mutantur viii Kal. Jan. Epactæ incipiunt secundum Ægyptios a Kalend. Septembris, secundum Romanos a Kal. Jan. indictiones incipiunt a viii Kalend. Octobris. ibidemque terminantur. Cyclo lunaris incipit et desinit in Kal. Januar Concurrentes incipiunt a Kal. Martii, ibidemque terminantur. Annus communis et embolismus, et cyclo decemnovennalis incipit a prima luna primi mensis, id est, ab ipsa quæ terminum paschalem demonstrat, eo anno quæ luna prima est x Kal. Aprilis

De feria et luna, pueri ad puerum dialogus.

Interrog. In qua feria fuerunt Kalendæ Jan. hoc anno? *Resp.* In tertia. — I. Unde nostis? R. Januarius habet tres regulares secundum Ægyptios ad feriam in capite ipsius inquirendam, et concurrentes erant tunc septem, qui simul juncti decem faciunt. Sublatis septem, remanent tres. Aliter Januarius habet ii regulares secundum Romanos. Si cum ipsis i concurrentem, illum scilicet qui post septem prædictos concurrentes sequitur adjungimus, sunt similiter iii, Kalendæ, vi Idus, xix, xviii, xvii, xvi, xv, viii Kal. Febr. in vi feria. — I. Unde hoc scitis? R. Februarius

habet sex regulares, hi quoque et sept in concurrentes xiii reddere videntur. Remotis septem, remanent sex Kalendæ, sex Idus, xvi Kalend. Mart. xv, viii Kal. Mart. in sexta feria. — I. Unde hoc certum habetis? R. Quinque regulares Mart. et unus concurrentes sex facere dicuntur Kalendæ, octo Idus, et Idus, xvii Kal. Aprilis, xvi, xv, viii Kalendæ Aprilis in secunda feria. — I. Qualiter hoc probare potestis? R. Aprilis habet unum regularem sumptum, et unum concurrentem connectimus, sunt simul duæ Kalendæ, sex Idus, octodecim Kal. Maii, xvii, xvi, xv, viii Kal. Mai in quarta feria. — I. Quomodo scitis? R. Sui tres regulares et unus concurrentes quatuor demons rant Kalend., octo Idus, et Idus xvii Kal. Junii, xvi, xv, viii Kalend. Junii in septima feria. — I. Qualiter hoc scire possumus? R. Ipse autem habet sex regulares, et unum habemus concurrentem: hic simul ascitus numerus vii reddere creditur Kalend., vi Idus, xviii Kal. Julii, xvii, xvi, xv, viii Kal. Julii in secunda feria. — I. Ostendit quomodo? R. Unus regularis et unus concurrentes duos conficiunt Kal., octo Idus, et Idus, xvii Kal. Augusti, xvi, xv, viii Kal. Augusti in quinta feria. — I. Unde hoc patet? R. Augustus habet quatuor regulares; et unus est modo concurrentes: qui numerus in unum nexus quinque facere cernitur Kalend., sex Idus, xix Kal. Septemb., xviii, xvi, xv, viii Kal. Septemb. in prima feria. — I. Pandite utrum ita sit, an non? R. September habet regulares septem, si cum illis sæpe dictum jungimus concurrentem, octo sine dubio habebimus. Avulsis septem, remanet unus Kal., sex Idus, xviii Kalend. Octobr., xvii, xvi, xv, viii Kal. Octobr., in tertia feria. — I. Tractate ipsum numerum. R. Unus et duo, tres insimul conficiunt Kal., octo Idus; et Idus xvii Kal. Novembr., xvi, xv, viii Kal. Novembr. in sexta feria. — I. Quo ingenio hoc videri potest? R. Quinque et unum sex reddunt Kalend., sex Idus, xvii Kalend. Decembr., xvii, xvi, xv, viii Kal. Decembr. in prima feria. I. Unde hoc scire possumus? R. Unus autem et septem octo ex se procreare visuntur, dimissis septem, restat unus Kalend., vi Idus, xix Kal. Jan. xvii, xvi, xv, viii Kal. Jan. in quarta feria. I. Manifestate hoc. R. Unus autem et tres quatuor reddere arbitrantur. — I. Quota feria est hodie? R. Sexta. — I. Unde nostis? R. Maius habet tres regulares ad feriam hebdomadis inquirendam, et concurrentes sunt modo tres, qui simul juncti faciunt sex: sexta feria est hodie. — I. Quota est luna? R. Vigesima. — I. Unde hoc apparet? R. Maius habet undecim regulares ad ætatem lunæ inquirendam, et epactæ sunt modo novem, qui simul juncti sunt viginti. Ita hodie ætatem lunæ esse credimus. I. Quota feria est hodie? R. Septima. Unde hoc patet? R. Dies istius mensis sunt hodie duo, horum uno detricto, remanet alter. Et si cum illo sex regulares, id est, numerum feriae, quæ fuit in Kalendis jungimus, aperte septem esse videmus. — I. Quota est luna? R. Vigesima prima. — I. Unde hoc agnoscere possumus? R. Dies mensis sunt, ut diximus, duo. Si ex ipsis unum sejungimus, et cum altero xx attemus, sunt simul xv et i, qui quamvis tacite, ætatem lunæ produnt. — I. Quota feria est hodie? R. Prima. — I. Unde hoc certum est? R. Dies istius mensis sunt jam præteriti duo, si enim cum illis sex regulares censemus, octo in propatulo habemus. Sequens septem, remanet unus, quia prima feria est. — I. Quota est luna? R. Vigesima secunda. — I. Unde hoc certum tenetis? R. Duos dies istius mensis scimus esse præteritos, si autem cum illis xx, id est ætatem lunæ, quæ fuit in capite istius mensis apponimus, viginti et duo apparent, qui hodiernam lunæ ætatem significant. — I. Quota feria legitur hodie? R. Sexta. — I. Qualiter hos scire possumus? R. Dies anni præteriti sunt præteriti cxx; si ergo cum illis numerum feriae quæ fuit in capite istius anni, quatuor scilicet, insuper etiam diem bissexti annectimus, et deinceps hanc summam per vii metimur, sex indivisi restant, qui prædictam feriam

demonstrant. — I. Quota est hodie luna? R. Ut reor, vigesima. — I. Quomodo hoc credendum est? R. Sicut jam diximus, dies anni sunt præteriti cxx; at si cum ipsis ætatem lunæ quæ fuit in Kal. Jan. xviii, videlicet, connumeramus, cxxxviii, insimul efficiunt. Demptis cxviii, qui sunt quatuor lunationum dies, tum superflui ætatem luna pandunt.

I. Luna vigesima quot punctis lucet? R. Quadraginta; juxta Plinii vero supputationem tria momenta, et tertiam partem unius momenti minus. — I. Quot horis? R. Octo. — I. Qualiter hoc investigare debemus? R. A 20 usque ad 50 sunt 10, qui quater ducti faciunt 40, qui sunt octo horarum puncti. — I. Luna vigesima quot partibus distat a sole? R. Quater 20, 80; item ter 80, 240: tot igitur partibus distat a sole; et post totidem dies eundem solem venturum esse credimus ad locum quem præsens luna circumfert. — I. In quo signo fuit modo luna prima? R. In Ariete. — I. In qua parte? R. In vigesima sexta. — I. In quo Kalendario? R. In ii Idus April. — I. In quo signo commoratur hodie? R. Non possumus ex hoc facile respondere, nisi aliquid inspiciamus undique. Scimus solem nunc habitare in Tauro, et 14 dies jam exactos habere in illo, restareque adhuc 16 de completionem signi, quos ex partibus quibus lunam a sole remotam invenimus, illi, id est Tauro, ad explendum in eo iter solis supplere debemus. Recisis de 240 sexdecim, et 224 qui restant per tricenarium numerum expensis, 14 nobis restant, qui tot partes lunam in Capricorno degere conjiciunt. — I. In qua hora, vel in quo puncto erit hodie luna accensa a sole? R. Cælus lunaris est modo septimus. Si igitur illum quinquies ducimus, ipsumque numerum id est 35, et dies anni præsentis, qui sunt 120, et unum simul conglutinamus, ac deinde per 60 expendimus, 56 restant, qui sunt puncti istius diei: qui etiam in primo puncto octavæ horæ lunam a sole accendi demonstrant. Iterum autem si prædictum cyclum sexies vergimus, et 36 punctos qui remanserant, nec non et duas monades ob duos sexagenarios, insuper diem etiam præsentem in unum copulamur, ac postremo per 30 findimus, viginti et unus adhuc indivisi manent, qui illam ætatem pandunt quam luna in hora suæ accensionis est ingressa.

I. In quo signo fuit modo luna prima? R. In Ariete. — I. Qua parte? R. In vigesima sexta. — I. In quo Kalendario? R. In pridias Idus April. — I. Quota est luna? R. Vigesima. — I. In quo signo commoratur hodie? R. Nonne hoc prout potui superius elicui? Verumtamen si vultis, adhuc arctius replicabimus. Præsens luna nata fuit in 26 parte Arietis, et quatuor partes postea retinuit, per quas cucurrit, 20 et 6 dempsit, quas non tetigit. Ac deinde si probare vultis hodie 20 luna in quo signo sit, multiplicata 20, id est ejus ætatem, per quatuor, fiunt 80 quadrantes. Rursus multiplicata unum ex his qua-

drantibus per 6, propter horas sex quæ in unoquoque quadrante sunt, et insuper sumite sex punctos de septuagesimo nono quadrante, et habebitis septem horas et unum punctum, quæ dandæ sunt arieti, quia tot horas per eum cucurrit luna quando fuit prima. Denique accipite 78 quadrantes qui remanserant, et date novem Tauro, 9 Geminis, 9 Cancro, 9 Leoni, 9 Virgini, 9 Libræ, 9 Scorpioni, 9 Sagittario: et sic restant quadrantes sex, ac desuper 4 horæ et 4 puncti, id est horæ 40, nec non et quatuor puncti. Ex quibus tamen horis quatuor, sex signis peractis propter illorum bisses dabuntur. Adhuc ergo manent horæ 36, insuper et quatuor puncti, quas jam luna in Capricorno pertransit volando.

— I. In quo signo fuit modo luna prima? R. In Ariete. — I. In qua parte? R. In vigesima sexta. — I. In quo Kalendario? — R. In ii Idus Aprilis. — I. Quota est luna? R. Vigesima septima. — In quo signo commoratur hodie? R. Hæc igitur toties et toties quæritis? Videte ut hoc magis causâ discendi quam reprehensionis faciatis. Scimus solem adhuc habitare in Tauro, et viginti duos dies jam exactos habere in illo, restareque adhuc octo de tringinta, id est, de completionem ipsius signi, quos ex partibus quibus lunam a sole remotam invenimus, illi, id est Tauro, ad explendum in eo itinere solis supplere debemus. Abscis de 324 octo, et ipsos qui restant per tricenarium numerum expensis, 46 indivisi manent, qui totidem partes lunam in Ariete esse designant. — I. Adhuc inquiram, ut saltem aliquam inveniam distantiam, in quo signo suit modo luna prima? R. In Ariete. — I. In qua parte? R. In 26. — I. In quo Kalendario? — In pridie Idus Aprilis. — I. Quota est luna? R. Vigesima septima. — I. In quo signo commoratur hodie? R. Quater 20 et 7 100 et 8 quadrantes conficiunt. Ex his quadrantibus triginta sex punctos, id est septem horas et unum punctum, quia hoc quando luna prima fuit, de Ariete sibi retinuit, primum amittere expedit: et tunc reliquos, id est 107 quadrantes, dempta una hora et uno puncto per signa distribuere debemus. Undecies novem 90 et 9. Tot igitur signa (si non fallor) postquam fuit nata pertransiit luna, scilicet Taurum, Geminos, Cancrum, Leonem, Virginem, Libram, Scorpionem, Sagittarium, Capricornum, Aquarium, Pisces. Supersunt adhuc quadrantes 7, horæ 4 ac 4, id est horæ 47, excepto uno puncto. Ex quibus tamen horis 12 bisses, id est 8 horas oportet abjicere, videlicet ut tria semper signa 27 quadrantes, et insuper binas habeant horas. Et adhuc restant horæ 38, nec non et quatuor puncti. Tot jam horas et punctos lunam per Arietem currere dicimus. At vero cum protinus Arieti ipsas octo horas, in quibus luna post viginti septem dies immorari consuevit, addiderimus, nihil illi de octo quadrantibus deerit, quia 7 horis et uno puncto prima luna per eum cucurrit.

COMPUTUS VULGARIS,

QUI DIGITUR

EPIHEMERIS,

DE FERIA DE LUNA, ET HIS QUÆ AD LUNAM PERTINENT,

ID EST

EPACTIS, MENSIBUS, SIGNIS, TERMINIS, ANNIS CYCLI DECENNOVENNALIS.

PROŒMIUM.

QUADRATUS hic æquilaterus, qui dicitur tetragonus, a 30 in 900 progreditur. Cujus divisio per quinque senarios facta, lectori occasionem tribuit ut se exer-

ceat in singulis mathematicæ disciplinis. Siquidem continuatis proprietatibus medietatum trium artium talis divisio ostendit arithmeticæ 6, 12, 18; musicæ